

Energi

21

Förslag till statsbudget för 2002

Energi

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	7
2	Lagförslag.....	9
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857).....	9
3	Energi.....	11
3.1	Omfattning.....	11
3.2	Utgiftsutvecklingen.....	11
3.3	Skatteavvikelser.....	12
4	Energipolitik.....	15
4.1	Omfattning.....	15
4.2	Utgiftsutveckling.....	16
4.3	Mål.....	17
4.3.1	Mål för energipolitiken.....	17
4.3.2	Mål för verksamhetsområdena inom energipolitiken.....	17
4.3.3	Resultatindikatorer.....	17
4.4	Politikens inriktning.....	18
4.5	Insatser.....	18
4.5.1	Insatser inom politikområdet.....	18
4.5.2	Insatser utanför politikområdet.....	18
4.6	Resultatbedömning.....	19
4.6.1	Resultat.....	19
4.6.2	Analys och slutsatser.....	24
4.7	Revisionens iakttagelser.....	24
5	Verksamhetsområde Elmarknadspolitik.....	27
5.1	Omfattning.....	27
5.2	Mål.....	27
5.2.1	Mål för verksamhetsområdet.....	27
5.2.2	Resultatindikatorer.....	27
5.3	Insatser.....	28
5.3.1	Insatser inom verksamhetsområdet.....	28
5.3.2	Insatser utanför verksamhetsområdet.....	29
5.4	Resultatbedömning.....	30
5.4.1	Resultat.....	30

5.4.2	Analys och slutsatser	33
6	Verksamhetsområde Övrig energimarknadspolitik.....	35
6.1	Omfattning.....	35
6.2	Mål	35
6.2.1	Mål för verksamhetsområdet	35
6.2.2	Resultatindikatorer	35
6.3	Politikens inriktning.....	35
6.4	Insatser	36
6.4.1	Insatser inom verksamhetsområdet.....	36
6.5	Resultatbedömning.....	37
6.5.1	Resultat.....	37
6.5.2	Analys och slutsatser	37
7	Verksamhetsområde Politik för ett uthålligt energisystem	39
7.1	Omfattning.....	39
7.2	Mål	39
7.2.1	Mål för verksamhetsområdet	39
7.2.2	Resultatindikatorer	39
7.3	Politikens inriktning.....	40
7.4	Insatser	40
7.4.1	Insatser inom verksamhetsområdet.....	40
7.4.2	Insatser utanför verksamhetsområdet	45
7.5	Resultatbedömning.....	46
7.5.1	Resultat.....	46
7.5.2	Analys och slutsatser	55
8	Förslag.....	59
8.1	Budgetförslag	59
8.1.1	35:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	59
8.1.2	35:2 Bidrag för att minska elanvändning	60
8.1.3	35:3 Bidrag till investeringar från förnybara energikällor.....	61
8.1.4	35:4 Åtgärder för effektivare energianvändning	62
8.1.5	35:5 Energiforskning	62
8.1.6	35:6 Energiteknikstöd.....	64
8.1.7	35:7 Introduktion av ny energiteknik.....	65
8.1.8	35:8 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser	66
8.1.9	35:9 Skydd för småskalig elproduktion	67
8.1.10	35:10 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor vid Barsebäcksverket.....	67
8.2	Förslag avseende Affärsverket svenska kraftnäts verksamhet	68
8.2.1	Investeringsplan	68
8.2.2	Finansiella befogenheter.....	70
8.3	Övriga förslag.....	71

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	8
3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet.....	11
3.2 Härledning av ramnivån 2002 – 2004.....	12
3.3 Skatteavvikelser netto	12
4.1 Utgiftsutvecklingen inom politikområdet.....	16
4.2 Energibalans i Sverige för åren 1970,1980, 1990, 1995, 1999 och 2000, TWh.....	20
4.3 Elbalans i Sverige för åren 1970, 1980, 1990, 1995, 1999 och 2000, TWh.....	21
4.4 Elbalans i Sverige, Norge, Finland och Danmark för 2000, TWh.....	22
7.1 Sammanställning över effekt- och prestationsmått, perioden 1998 - 30 juni 2001.....	47
7.2 Sammanställning över effekt- och prestationsmått för åtgärder för att öka elproduktionen från förnybara energikällor, perioden 1998 – 30 juni 2001.....	48
7.3 Kostnad för förnybar elproduktion. Befintliga stöd till investering och drift för 2001.....	49
7.4 Antal beviljade projekt och beviljade medel, fördelat på utvecklingsområden, för åren 1998 – 2000	51
7.5 Forskningsprogram som finansierats av Energimyndigheten under 1998 – 2000.....	52
7.6 Organisatorisk hemvist för styrgruppers ledamöter under 2000 för forskningsprogram och kompetenscentra	53
7.7 Organisatorisk hemvist för styrgruppers ledamöter under 2000 för utvecklingsprogram	53
7.8 Antal finansierade licentiater och doktorer, åren..... 1998 – 2000.....	54
7.9 Konverteringsprojekt.....	54
7.10 Fjärrvärme.....	54
7.11 Energieffektivisering.....	54
7.12 Samtliga projekt	54
8.1 Anslagsutveckling	59
8.2 Utvecklingen av de samlade förvaltningskostnaderna.....	59
8.3 Offentligrättslig verksamhet	60
8.4 Uppdragsverksamhet	60
8.5 Härledning av nivån för 2002 – 2004	60
8.6 Anslagsutvecklingen	60
8.7 Härledning av nivån 2002 – 2004	61
8.8 Anslagsutveckling	61
8.9 Härledning av nivån 2002 – 2004	62
8.10 Anslagsutveckling	62
8.11 Härledning av nivån 2002 – 2004	62
8.12 Anslagsutveckling	62
8.13 Härledning av nivån 2002-2004.....	63
8.14 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden.....	63

8.15 Anslagsutveckling.....	64
8.16 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden	64
8.17 Anslagsutveckling.....	65
8.18 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden	65
8.19 Anslagsutveckling.....	66
8.20 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden	66
8.21 Anslagsutveckling.....	67
8.22 Härledning av nivån 2002 – 2004.....	67
8.23 Anslagsutveckling.....	67
8.24 Härledning av nivån 2002 – 2004.....	68
8.25 Investeringsplan.....	69
8.26 Avgiftsinkomster	69
8.27 Beräknade inleveranser	70

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857),
2. godkänner en ändring av den ekonomiska planeringsram som regeringen föreslog i samband med 1997 års energipolitiska beslut (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12, rskr. 1996/97:272) som innebär att fördelningen mellan de ekonomiska resurserna för vindkraftverk och miljövänliga, småskaliga vattenkraftverk upphör att gälla (avsnitt 8.1.3),
3. godkänner att investeringsbidraget för vindkraftverk och miljövänliga, småskaliga vattenkraftverk uppgår till 10 procent av investeringskostnaden för 2002 (avsnitt 8.1.3),
4. bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 35:5 *Energiforskning* besluta om åtgärder som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 827 000 000 kronor under 2003 – 2006 (avsnitt 8.1.5),
5. bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 35:6 *Energiteknikstöd* besluta om åtgärder som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 385 000 000 kronor under 2003 – 2006 (avsnitt 8.1.6),
6. bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 35:7 *Introduktion av ny energiteknik* besluta om åtgärder som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 530 000 000 kronor under 2003 – 2006 (avsnitt 8.1.7),
7. bemyndigar regeringen att under 2002, i fråga om ramanslaget 35:8 *Energipolitiskt motiverade internationella klimatsatser* besluta om åtgärder som, inklusive tidigare åtaganden, innebär utgifter på högst 60 000 000 kronor under 2003 – 2005 (avsnitt 8.1.8),
8. godkänner investeringsplanen för *Affärsverkskoncernen svenska kraftnät* för perioden 2002 – 2004 (avsnitt 8.2.1),
9. godkänner vad regeringen har föreslagit under avsnitt 8.2.2,
10. för budgetåret 2002 anvisar anslagen under utgiftsområde 21 *Energi* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag	Anslagstyp	
35:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	ramanslag	127 712
35:2 Bidrag för att minska elanvändning	ramanslag	251 000
35:3 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor	ramanslag	168 000
35:4 Åtgärder för effektivare energianvändning	ramanslag	115 000
35:5 Energiforskning	ramanslag	466 343
35:6 Energiteknikstöd	ramanslag	130 000
35:7 Introduktion av ny energiteknik	ramanslag	230 000
35:8 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser	ramanslag	50 000
35:9 Skydd för småskalig elproduktion	ramanslag	210 000
35:10 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket	ramanslag	384 000
Summa		2 132 055

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att punkten 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

4. *Inmatningen från producenter samt förbrukningen* hos elkunder som inte omfattas av bestämmelsen i 3 kap. 10 § andra stycket får till utgången av år 2001 mätas och beräknas enligt den nämnda bestämmelsen.

Föreslagen lydelse

4. *Förbrukningen* hos elkunder som inte omfattas av bestämmelsen i 3 kap. 10 § andra stycket får till utgången av 2001 mätas och beräknas enligt den nämnda bestämmelsen. *Detsamma gäller inmatningen från producenter till utgången av 2002.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

3 Energi

3.1 Omfattning

Utgiftsområdet *Energi* sammanfaller med politikområdet Energipolitik.

3.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen inom utgiftsområde 21 *Energi* framgår i tabell 3.1 nedan.

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet

	Utfall 2000	Anslag 2001 ¹	Utgifts- prognos 2001	Förslag anslag 2002	Beräknat anslag 2003	Beräknat anslag 2004
Politikområde Energipolitik	1 731	2 271	2 336	2 132	1 315	1 297
Totalt för utgiftsområde 21 Energi	1 731	2 271	2 336	2 132	1 315	1 297

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2002.

Härledningen av ramnivån, som utgår från 2001 års anslagsnivå, för utgiftsområde *Energi* framgår nedan för 2002 – 2004.

Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2002 – 2004*Miljoner kronor*

	2002	2003	2004
Ramnivå¹	2 271	2 271	2 271
Förändring till följd av:			
Nya beslut	-161	-998	-1 034
Pris- och löneomräkning	26	46	64
Överföring från andra utg.omr. m.m.	-3	-3	-3
Summa förändring	-138	-955	-973
Ny ramnivå	2 132	1 315	1 297

¹ Inklusivt förslag till tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2002.

Härledningen av utvecklingen av ramnivån inom utgiftsområdet kommenteras under politikområdet.

3.3 Skatteavvikelser

Förutom de stöd till ett visst utgiftsområde som redovisas via anslag på statsbudgetens utgiftssida förekommer även stöd på statsbudgetens inkomstsida i form av olika särregler i skattelagstiftningen. Dessa stöd brukar kallas saldpåverkande skatteavvikelser. Det handlar om avvikelser från en enhetlig beskattning, t.ex. att en viss grupp omfattas av en skattelättnad i förhållande till en enhetlig norm, vilket kan uppfattas som en skatteförmån. Skatteavvikelser kan också innebära ett "överuttag" av skatt och betecknas då skattesanktion. I det fallet handlar det inte om ett stöd till ett visst utgiftsområde utan om motsatsen. Inom energiområdet förekommer skattesanktioner när det gäller beskattning av el från kärnkraftverk.

Det förekommer många särbestämmelser för punktskatter på energi. Endast en mindre del av dessa skatteavvikelser hänför sig dock till utgiftsområde 21 *Energi*. Skatteavvikelser för transportområdet redovisas under utgiftsområde 22 *Kommunikationer*, för växthus- och jordbruksnäringen under utgiftsområde 23 *Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar* samt för industrin under utgiftsområde 24 *Näringsliv*. Vidare redovisas skatteavvikelser till följd av reducerad energiskatt på el i vissa kommuner i främst

norra Sverige under utgiftsområde 19 *Regional utjämnning och utveckling*. Därtill redovisas skattebefrielse för biobränslen samt den s.k. miljöbonusen för el producerad i vindkraftverk under utgiftsområde 20 *Allmän miljö- och naturvård*.

Nedan redovisas skatteavvikelser som hänförs till utgiftsområde 21 *Energi*.

Tabell 3.3 Skatteavvikelser netto*Miljarder kronor*

	2001	2002
Skatteförmåner		
Energiskatt på el för gas-, värme-, vatten- och elförsörjning	0,17	0,18
Differentierat skatteuttag på fossila bränslen	4,45	4,46
Halvt avdrag för energiskatt på bränsle i kraftvärmeanläggningar	0,14	0,14
Energiskatt på bränsle som förbrukas för att producera el	0,48	0,49
Koldioxidskatt på bränsle som förbrukas för att producera el	0,50	0,52
Skattesanktioner		
Skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer	-1,63	-1,68
Summa	4,11	4,11

Summan i tabell 3.3 är ett netto av förmåner, dvs. positiva avvikelser, och sanktioner, dvs. negativa avvikelser. Det största enskilda beloppet är skatteförmåner som beror på skillnader i skattesatser för energiskatt på el och fossila bränslen. Skatteförmåner som är kopplade till produktion av el med fossila bränslen varierar från år till år beroende bland annat på tillgången på vatten för elproduktion. Nedan ges en kort förklaring till skatteavvikelserna.

Skatteförmåner

Energiskatt på el för gas-, värme-, vatten- och elförsörjning

Normen för energiskatt på el utgörs av den skattesats som merparten av de svenska hushållen betalar. Den uppgår till 18,1 öre per kWh under 2001. Inom gas-, värme-, vatten- och elförsörjningen tillämpas en lägre skattesats, 15,8 öre per kWh, vilket innebär en skatteförmån på 2,3 öre per kWh. För företag inom denna sektor som är belägna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län samt i kommunerna Sollefteå, Ånge,

Örnsköldsvik, Malung, Mora, Orsa, Älvdalen, Ljusdal och Torsby är skattesatsen ännu lägre. I dessa län och kommuner uppgår den till 12,5 öre per kWh, vilket motsvarar en skatteförmån på 5,6 öre per kWh. För el som förbrukas i elpannor i fjärrvärmesektorn under perioden 1 november – 31 mars betalar värmeproducenterna full elskatt, 18,1 öre per kWh. I de ovan nämnda länen och kommunerna betalar dock värmeproducenterna endast 14,8 öre per kWh i skatt för den el som används i elpannor under den angivna perioden.

Differentierat skatteuttag på fossila bränslen

Normen för energiskatt på fossila bränslen utgörs av normalskattesatsen för el. För samtliga fossila bränslen är energiskattesatsen lägre än för elen. Under 2001 uppgår skatteavvikelsen (skatteförmånen) för gasol till 17,0 öre per kWh, för naturgas till 16,0 öre per kWh, för kol till 14,2 öre per kWh, för tung eldningsolja till 11,7 öre per kWh samt för villaolja till 11,2 öre per kWh.

Halvt avdrag för energiskatt på bränsle i kraftvärmeanläggningar

För bränsle som förbrukas för samtidig produktion av värme och skattepliktig el i en kraftvärmeanläggning får avdrag göras med halva energiskatten.

Energiskatt på bränsle som förbrukas för att producera el

De fossila bränslen som används som insatsvaror för att producera el är befriade från energiskatt. Därmed undviks en dubbelbeskattning av elen eftersom den beskattas i konsumtionsledet.

Koldioxidskatt på bränsle som förbrukas för att producera el

De fossila bränslen som används som insatsvaror för att producera el är befriade från koldioxidskatt. Därmed undviks en dubbelbeskattning av elen eftersom den beskattas i konsumtionsledet.

Skattesanktioner

Skatt på termisk effekt i kärnkraftreaktorer

För el som produceras i kärnkraftverk tas en skatt ut på den termiska effekten med 5 514 kronor per megawatt (MW) och månad. Skatten kan likställas med en extra inkomstskatt som lagts på vissa företag och är därför att betrakta som en skattesanktion. Dessutom utgör skatten en dubbelbeskattning av el som har producerats vid kärnkraftverk eftersom elen även beskattas i konsumtionsledet.

4 Energipolitik

4.1 Omfattning

Politikområdet Energipolitik omfattar de tre verksamhetsområdena Elmarknadspolitik, Övrig energimarknadspolitik och Politik för ett uthålligt energisystem. *Elmarknadspolitiken* syftar till att skapa goda ramvillkor för en effektiv och väl fungerande elmarknad. Insatserna inom verksamhetsområdet *Övrig energimarknadspolitik* fokuserar i första hand på liknande frågor inom övrig ledningsbunden energi, d.v.s. på naturgas, fjärrvärme, liksom inom bränslemarknaderna. *Politik för ett uthålligt energisystem* utgörs i hu-

vudsak av det energipolitiska program som riksdagen godkänt för omställning och utveckling av energisystemet i juni 1997 (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12, rskr. 1996/97:272).

Det är främst Statens energimyndighet (Energimyndigheten) och Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) som har ansvaret för att genomföra åtgärderna inom energipolitiken. Omfattningen utvecklas vidare under respektive verksamhetsområde.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutvecklingen inom politikområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2000	Anslag 2001 ¹	Utgifts- prognos 2001	Förslag anslag 2002	Beräknat anslag 2003	Beräknat anslag 2004
35:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	122,6	128,4	131,0	127,7	130,8	133,3
35:2 Bidrag för att minska elanvändning	116,8	325,0	221,3	251,0	-	-
35:3 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor	175,9	305,0	291,0	168,0	-	-
35:4 Åtgärder för effektivare energianvändning	62,7	119,0	76,0	115,0	-	-
35:5 Energiforskning	370,8	431,1	486,6	466,3	432,1	441,2
35:6 Energiteknikstöd	115,3	130,0	250,0	130,0	130,0	130,0
35:7 Introduktion av ny energiteknik	46,8	230,0	115,0	230,0	230,0	230,0
35:8 Enerkipolitiskt motiverade internationella klimatsatser	18,8	50,0	37,9	50,0	50,0	50,0
35:9 Skydd för småskalig elproduktion	172,7	210,0	250,0	210,0	-	-
35:10 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket	438,8	337,0	354,7	384,0	342,4	312,5
2001 35:9 Täckandet av förluster i anledning av statliga garantier inom energiområdet	0,0	5,0	0,0	-	-	-
1999 21B9 Åtgärder för el- och värmeförsörjning i Sydsverige	62,9	-	122,0	-	-	-
1998 21A2 Kostnader för bildandet av en ny energimyndighet	12,3	-	-	-	-	-
1997 21A1 Vissa åtgärder för effektivare användning av energi	14,4	-	-	-	-	-
Totalt för Politikområde Enerkipolitik	1 730,8	2 270,5	2 335,5	2 132,1	1 315,4	1 297,0

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2002.

Utfallet för 2000 påverkades av flera faktorer. Intresset har varit stort för investeringsstöden för elproduktion från förnybara energikällor sedan det energipolitiska programmet påbörjades 1998. Utgifterna har samtidigt hållits nere, främst beroende på de utgiftsbegränsningar som fanns under utgiftsområdet 1999 och 2000. Initi-eringstiderna har också varit långa för de energipolitiska åtgärderna som sträcker sig fram till och med 2004. De begränsade utgifterna beror även på att de ursprungliga åtgärderna för el-minskande åtgärder stoppades i april 1999.

Prognosen för 2001 avspeglar fortsatt höga utgifter för investeringsstöden för elproduktion från förnybara energikällor, liksom för skyddet för småskalig elproduktion. Utgifterna för el-minskande åtgärder är dock fortfarande relativt små, vilket beror på att reviderade förordningar för konvertering till fjärrvärme eller enskild uppvärmning trädde i kraft först den 1 juni 2001. In-

tresset för de nya investeringsstöden för konvertering rapporteras dock vara stort. När det gäller den mer långsiktiga delen av det energipolitiska programmet är efterfrågan generellt hög. Utnyttjandet av anslaget för introduktion av ny energiteknik förväntas dock ske fullt ut först under den senare delen av programperioden. Vidare är anslagna resurser för vissa kostnader för att avveckla en reaktor i Barsebäcksverket inte tillräckliga för 2001. Ett förslag till justering av anslaget redovisas i avsnitt 8.1.10.

Anslagna resurser inom energiområdet minskar något mellan 2001 och 2002, främst därför att de kortsiktiga åtgärderna successivt trappas ner för att upphöra vid utgången av 2002. Vidare upphör 2001 års anslag 35:9 *Täckande av förluster i anledning av statliga garantier inom energiområdet* vid utgången av 2001, vilket dock endast påverkar ramen för utgiftsområdet i en mindre omfattning. Dessa garantier för berörda bolag

hanteras redan i enlighet med den nya garanti-modellen, som framgår under *Förslag till statsbudget, finansplan m.m.*, avsnitt 7.2 *Statliga garantier*.

Den tydligaste minskningen av anslagna resurser uppstår mellan 2002 och 2003, då ramen för utgiftsområdet minskar med drygt 800 miljoner kronor. Det beror främst på att de energipolitiska åtgärderna på kort sikt upphör vid utgången av 2002. Regeringen avser med anledning av detta att återkomma till riksdagen i en energipolitisk proposition våren 2002.

Även anslaget för energiforskningen minskar något mellan 2002 och 2003 beroende på att anslagsnivån tillfälligtvis minskades under 1999 för att läggas tillbaka under 2001 och 2002. De beräknade anslagsnivåerna för energiforskningen under 2003 och 2004 stämmer överens med 1997 års energipolitiska beslut.

4.3 Mål

4.3.1 Mål för energipolitiken

Den svenska energipolitikens mål är att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor för att främja en god ekonomisk och social utveckling i Sverige.

Energiolitiken skall skapa villkoren för en effektiv energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle.

Energiolitiken skall bidra till ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen.

Övriga relevanta mål för energipolitiken framgår av det beslut som riksdagen fattade i juni 1997 om riktlinjer för energipolitiken (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12, rskr. 1996/97:272).

4.3.2 Mål för verksamhetsområdena inom energipolitiken

Inom verksamhetsområdet finns de tre verksamhetsområdena Elmarknadspolitik, Övrig

energimarknadspolitik och Politik för ett uthålligt energisystem.

Elmarknadspolitik

Målet för elmarknadspolitiken är en effektiv elmarknad som genererar en säker tillgång på el till internationellt konkurrenskraftiga priser.

Övrig energimarknadspolitik

Målet för naturgasmarknaden är att vidareutveckla gasmarknadsreformen så att en effektiv naturgasmarknad med reell konkurrens kan utvecklas. Målet för värmemarknaden är att förbättra transparensen så att en ökad konkurrens och effektivitet stimuleras.

Politik för ett uthålligt energisystem

Målet är att energin skall användas så effektivt som möjligt med hänsyn tagen till alla resurstillgångar. Stränga krav skall ställas på säkerhet och omsorg om hälsa och miljö vid användning och utveckling av all energiteknik. Ett villkor för stängningen av den andra reaktorn i Barsebäck är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el.

Det övergripande målet för energiforskningen är att bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens på energiområdet inom universiteten, högskolorna och näringslivet i enlighet med 1997 års energipolitiska beslut.

Målet för satsningen på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik är att under de närmaste tio till femton åren kraftigt öka el- och värmeproduktionen från förnybara energikällor och utveckla kommersiellt lönsam teknik för energieffektivisering.

4.3.3 Resultatindikatorer

De resultatindikatorer som används inom energipolitiken framgår under respektive verksamhetsområde och bygger på den plan för uppföljning och utvärdering som framgår under avsnitt 7.2.2.

4.4 Politikens inriktning

Energipolitiken är inriktad på att skapa förutsättningar för effektiva energimarknader, en god försörjningstrygghet och en långtgående hänsyn till miljö, hälsa och klimat. Detta görs huvudsakligen genom insatser inom de tre verksamhetsområden som redovisats för politikområdet. I det följande ges en översiktlig redovisning av politikens inriktning för verksamhet av mera övergripande karaktär.

Regeringen har i juli 2001 beslutat tillkalla en parlamentarisk delegation med uppgift att utveckla ett framtida system för handel med utsläppsrätter för klimatpåverkande utsläpp, främst koldioxid (dir. 2001:56). Underlag tas för närvarande fram beträffande utformningen av ett nytt system för att främja förnybar elproduktion (dir. 2000:56). Systemet skall bygga på handel med gröna certifikat, vilket skall kombineras med en skyldighet att köpa eller leverera en viss andel el från förnybara energikällor. Förutsättningarna för långsiktiga avtal om effektivare energianvändning med den energiintensiva industrin, utreds för närvarande. (Regeringsbeslut den 31 augusti 2000, dnr 2000/6745/ESB.)

4.5 Insatser

4.5.1 Insatser inom politikområdet

Inom verksamhetsområdena Elmarknadspolitik och Övrig energimarknadspolitik inriktas insatserna mot att skapa goda ramvillkor för väl fungerande marknader genom bl.a. en ändamålsenlig lagstiftning och en effektiv tillsyn. Inom verksamhetsområdet Politik för ett uthålligt energisystem lämnar staten främst olika typer av bidrag för att stimulera till en ökad användning av förnybara energikällor och en effektivare användning av energi, liksom till en kraftfull satsning på forskning, utveckling och demonstrationsprojekt inom energipolitiken. Insatserna inom politikområdet utvecklas under respektive verksamhetsområde.

Utvecklingen inom politikområdet är starkt beroende av förändringar i vår omvärld när det gäller tillgänglighet, miljöhänsyn och prisutveckling på de internationella bränslemarknaderna för olja, kol och uran. Omvärldsförändringarna påverkar också förutsättningarna för den lång-

siktiga försörjningstryggheten och skyddet för miljön. Även arbetet inom EU med den fortsatta integreringen av el- och gasmarknaderna i Europa och åtgärder för att främja förnybara energikällor har ett direkt inflytande på utvecklingen inom politikområdet. Internationaliseringen ställer ökade krav på harmonisering av regelverken i de olika länderna och gemensamma regler för bl.a. gränsöverskridande handel.

De insatser som genomförs genom olika internationella organisationer är av stor betydelse. Vid sidan av insatserna inom EU och de åtaganden som har gjorts enligt FN:s ramkonvention om klimatförändringar bedrivs detta arbete bl.a. inom International Energy Agency (IEA), Östersjösamarbetet och det nordiska samarbetet.

Insatserna inom politikområdet vidare utvecklas under respektive verksamhetsområde.

4.5.2 Insatser utanför politikområdet

En strategi för grön skatteväxling presenterades i budgetpropositionen för 2001. Strategin innebär att höjda skatter på energi och miljöfarliga utsläpp balanseras med en sänkning av skatter på arbete. Det första steget avser 2001, då skatteväxlingen omfattar 3,3 miljarder kronor. Det andra steget avser 2002 och omfattar en skatteväxling med 2 miljarder kronor. För energiområdet innebär dessa steg främst en höjning av skatten på el och på fossila bränslen för uppvärmning. Sammanlagt beräknas skatteväxlingsstrategin omfatta 30 miljarder kronor under en tioårsperiod (se *Förslag till statsbudget, finansplan m.m.*).

Utrikespolitiken medverkar till att bekosta den internationella samverkan i IEA och delar av det nordiska energisamarbetet (se utgiftsområde 5 *Utrikesförvaltning och internationell samverkan*).

Beredskapsfrågorna inom el- och energiområdet har en nära koppling till energipolitiken. Säkerheten i el- och energiförsörjningen måste vara god såväl i fredstid som vid höjd beredskap (se utgiftsområde 6 *Totalförsvaret*).

Vidare fastställde Barentsrådet i början av 1998 en *Handlingsplan för utveckling av energisituationen i Barentsregionen*. Till stöd för genomförandet av handlingsplanen har det under tre år funnits en *ad hoc Energiarbetsgrupp* som stått under svenskt ordförandeskap. Arbetet har väsentligen varit fokuserat på energisituationen i

den ryska delen av Barentsregionen och främst inriktats på energieffektivisering och förnybara energislag. En rad projekt har påbörjats och genomförts. Energicentra har etablerats i den ryska delen av regionen. Ett informationssystem har byggts upp. Gruppen har våren 2001 fått ett förnyat mandat och Norge har övertagit ordförandeskapet (se utgiftsområde 7 *Internationellt bistånd*).

Energipolitiken måste även utformas utifrån att hänsyn tas till dess effekter på miljön. Inom de lokala investeringsprogrammen (LIP) finansieras olika energipolitiska åtgärder som bidrar till en bättre miljö, såsom investeringar i spillvärme, liksom investeringar i biobränslebaserade värmeanläggningar och energieffektiviseringsåtgärder (se utgiftsområde 18 *Samhällsplanering, bostadsbyggande och byggande*).

Övriga insatser utanför politikområdet, t.ex. inom konsumentpolitiken, framgår under verksamhetsområdena.

4.6 Resultatbedömning

4.6.1 Resultat

Utvecklingen/tillståndet inom energiområdet

Energibalanser

Sveriges energitillförsel har ökat med cirka 30 procent från början av 1970-talet. Tillförseln uppgick till 457 TWh år 1970 och till 577 TWh år 2000 (se tabell 4.2). Betydande förändringar har skett sedan 1970 när det gäller vilka energislag som används. Oljans andel har minskat kraftigt till förmån för el och biobränslen. Den snabba expansionen av biobränslen beror främst på ökad användning av biobränslen i fjärrvärmeproduktionen. En stor del av ökningen i energitillförseln består av ökade omvandlingsförluster i elproduktionen till följd av utbyggnaden av kärnkraften.

Den totala slutliga användningen av energi har varit relativt stabil i ett längre tidsperspektiv. Inom industrin skedde en nedgång i energianvändningen under 1980-talet och i början av 1990-talet, men i dag är nivån densamma som 1970. Bostads- och servicesektorn har dock minskat sin energianvändning något. Variationer i energianvändningen förekommer dock mellan åren, främst beroende på konjunktur- och temperaturskillnader. Bortsett från tillfälliga nedgångar har transportsektorn ökat sin energianvändning kontinuerligt.

I ett kortare perspektiv minskade energitillförseln under 2000 jämfört med året innan, främst beroende på lägre kärnkraftsproduktion.

Tabell 4.2 Energifbalans i Sverige för åren 1970, 1980, 1990, 1995, 1999 och 2000, TWh

ENERGITILLFÖRSEL	1970	1980	1990	1995	1999	2000
Tillförsel av bränslen:	411	352	290	324	329	315
Därav						
Oljor	350	285	187	203	200	191
Naturgas	-	-	7	9	9	8
Kol/koks	18	19	31	28	26	24
Biobränslen, torv m.m.	43	48	65	85	93	92
Vattenkraft, brutto	41	59	73	69	71	80
Kärnkraft ¹ brutto	-	76	200	204	213	167
Spillvärme m.m. i fjärrvärme	-	1	8	8	9	10
Nettoimport av el	4	1	-3	-2	-7	5
Total tillförd energi	457	489	569	603	615	577
ENERGIANVÄNDNING	1970	1980	1990	1995	1999	2000
Inhemska energianvändning	375	381	367	391	392	385
Därav						
Industri	154	148	140	146	150	149
Inrikes transporter	56	68	84	87	91	92
Bostäder, service m.m.	165	165	143	158	151	144
Omvandlings- och distributionsförluster ¹	49	84	171	176	187	156
Varav förluster i kärnkraft	0	53	134	137	140	110
Utrikes sjöfart och energi för icke energjämdamål	33	25	31	36	36	36
Total energianvändning	457	489	569	603	615	577

¹ I enlighet med den metod som används av FN/ECE för att beräkna tillförseln från kärnkraften.
Källa: Energimyndigheten.

Elbalansen

Sveriges elproduktion har mer än fördubblats från 1970 till slutet av 1980-talet (se tabell 4.3). Därefter har produktionen varit nära nog konstant, bortsett från de variationer som beror på vattentillgången. Vatten- och kärnkraften svarar vardera för knappt hälften av elproduktionen under normala förhållanden. Den övriga produktionen sker i huvudsak i kraftvärmelanläggningar i fjärrvärmenäten och inom industrin. Ett antal oljekondensanläggningar med en sammanlagd effekt på cirka 2 400 MW har stängts, liksom ett antal gasturbiner, under de senaste åren.

Sveriges utlandshandel med el varierar från år till år, främst beroende på vattentillgången

i det nordiska elsystemet. Under 2000 visade dock utlandshandeln med el ett nettounderskott på nära 5 TWh, trots den goda vattentillgången. Skälet till detta är en minskning av produktionen i kärnkraftverken. Den beror även på en kraftig nedreglering och förlängda revisioner (underhåll, bränslebyte m.m.) i kärnkraftverken, liksom på en extremt hög vattentillgång i Norge. Den mycket snabba ökningen i elanvändningen under 1970- och 1980-talen speglar till en del en övergång från olja till el inom såväl industrin som bostadssektorn. Från slutet av 1980-talet har ökningstakten mattats av väsentligt. De senaste åren har elanvändningen varit i det närmaste konstant.

Tabell 4.3 Elbalans i Sverige för åren 1970, 1980, 1990, 1995, 1999 och 2000, TWh

ELPRODUKTION	1970	1980	1990	1995	1999	2000
Total nettoproduktion	59,1	94,0	142,2	143,9	150,9	141,8
Varav:						
Vattenkraft	40,9	58,0	71,5	67,0	70,7	78,0
Vindkraft	-	-	0,0	0,1	0,4	0,4
Kärnkraft	-	25,3	65,3	67,0	70,2	54,8
Industriellt mottryck	3,1	4,0	3,1	3,8	4,5	4,3
Kraftvärme	2,4	5,6	2,1	5,5	4,9	4,3
Kondensanläggningar	12,0	0,9	0,3	0,4	0,2	0,1
Gasturbiner	0,7	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0
Nettoimport av el	4,3	0,5	-2,5	-1,7	-7,5	4,7
Total eltilförsel netto	63,4	94,5	139,7	142,2	143,4	146,5
ELANVÄNDNING	1970	1980	1990	1995	1999	2000
Inhemsk elanvändning	57,7	86,4	129,1	133,9	132,1	135,4
Därav:						
Industri	33,0	39,8	53,3	51,7	53,5	56,1
Transporter	2,1	2,3	2,5	2,5	2,5	2,6
Bostäder, service m.m.	22,0	43,0	63,3	72,3	70,0	69,9
Fjärrvärme	0,6	1,3	10,0	7,5	6,1	6,7
Distributionsförluster	5,8	8,2	10,7	8,3	11,4	11,2
Total elanvändning netto	63,4	94,5	139,7	142,2	143,4	146,5

Källa: Energimyndigheten.

Den nordiska elmarknaden

Den gemensamma nordiska elmarknaden omfattar Sverige, Norge, Finland och sedan den 1 oktober 2000 även hela Danmark, då Själland som sista område anslöts till det nordiska elhandelsområdet. Elproduktionssystemen i de nordiska länderna uppvisar stora olikheter, vilket i sig utgör en grund för elhandel mellan länderna. I Norge baseras elproduktionen i stort sett uteslutande på vattenkraft. År 2000 var ett vattenrikt år och i Norge uppgick vattenkraftproduktionen till 142 TWh, vilket är 20 procent högre än normalt. Finland har liksom Sverige ett blandat pro-

duktionssystem med såväl konventionell värmekraft, som kärnkraft och vattenkraft. Andelen konventionell värmekraft är dock betydligt högre i Finland än i Sverige, medan de andra kraftslagen spelar en relativt sett mindre roll. Danmarks elproduktion baseras till största delen på förbränning av kol och naturgas i kraftvärmeverk och kondenskraftverk. Andelen vindkraft är högst i Danmark, där den utgjorde 12 procent av landets elproduktion under 2000. Den övriga förnybara elproduktionen i Danmark är dock låg.

Tabell 4.4 Elbalans i Sverige, Norge, Finland och Danmark för 2000, TWh

	Sverige	Norge	Finland	Danmark
Elproduktion	142	143	67	34
Vattenkraft	78	142	14	¹
Vindkraft	0,4	¹	¹	4,2
Kärnkraft	55	0	22	0
Övrig värmekraft	8,6	0,7	31	30
Industriellt mottryck	4,3		12	2,2
Kraftvärme	4,3		13	¹
Kondensanläggningar	0,1		7	28 ²
Gasturbiner	¹		¹	
Nettoimport	4,7	-19	12	0,7
Elanvändning	147	124	79	35
Industrin ³	65	53	45	11
Bostäder, service m.m.	70	61	31	22
Förluster	11	10	2,9	2,1

¹Mindre än 0,1 TWh.²Inklusive produktion i kraftvärmeverk.³Inklusive energisektorn och transporter.

Källa: Energimyndigheten.

I Norge och Finland används en betydande del av elen inom industrin, eftersom dessa länder i likhet med Sverige har en stor andel energiintensiv industri. I Danmark, som har en annan industristruktur, svarar bostads- och servicesektorn för en större del av elanvändningen.

Elhandelsströmmarna mellan de nordiska länderna varierar över året och mellan åren beroende på temperatur, nederbörd och temperatursvängningar. År 2000, som var ett utpräglat våår, exporterade Norge och Sverige stora mängder el till främst Finland och Danmark. För Sveriges del uppgick importen till 16,7 TWh och exporten till 12 TWh. Större delen av den svenska importen skedde från Norge och en avsevärd mängd exporterades vidare ut ur Sverige. Svenska kraftnät uppskattar att volymen transiterad el i Sverige uppgick till 10,8 TWh för 2000.

Försörjningstrygghet

Grunden för en god försörjningstrygghet är väl fungerande energimarknader som bidrar till ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Sedan 1970-talets oljekriser har det höga svenska importberoendet kunnat halveras och importen härrör till övervägande delen från Nordsjön. Importen av kol har halverats sedan mitten av 1980-

talet och tillförseln av naturgas från Danmark ligger på en tämligen stabil nivå sedan början av 1990-talet. Internationellt samarbete inom IEA och EU är grundläggande för försörjningstryggheten. Under Sveriges ordförandeskap första halvåret 2001 har det Europeiska rådet antagit slutsatser med riktlinjer för det fortsatta arbetet med en strategi för försörjningstrygghet för energi i den Europeiska gemenskapen.

Erfarenheterna från bl.a. den nordiska elmarknaden visar också att såväl försörjningstryggheten som konkurrenskraften stärks genom att våra nationella marknader stegvis integreras med våra grannländer. De satsningar på energieffektivisering och förnybar elproduktion som genomförs inom ramen för det energipolitiska programmet har också en positiv effekt på den långsiktiga försörjningstryggheten. När det gäller försörjningstryggheten på kort sikt har framförallt effektsituationen på elmarknaden uppmärksammas. De resultat som uppnåtts inom detta område behandlas under verksamhetsområdet Elmarknadspolitik.

En allt större vikt har fästs vid energi-, miljö- och klimatsamarbetet i Sveriges närområde. Under 2000 formaliserades detta i en mellanstatlig samarbetsgrupp där samtliga Östersjöstater och den Europeiska kommissionen deltar. Sverige, tillsammans med de nordiska länderna, är pådrivande i arbetet. I april 2000 inrättades ett energisekretariat i Stockholm med uppgift att svara för den praktiska samordningen under en treårsperiod, från 2000 till och med 2002. Östersjösamarbetet är fokuserat på fyra områden; elmarknaden, gasmarknaden, klimatförändringen och energieffektivisering. Samarbetet kommer att utvärderas under 2001 och 2002 inför en eventuell fortsättning.

Industrins konkurrenskraft

Den energiintensiva industrin i Sverige har en låg specifik energianvändning (energi per producerad enhet) samtidigt som den produktion som dessa branscher står för har en stor ekonomisk betydelse för Sverige. Genom dessa branscher utnyttjas inhemska råvaror på ett sätt som leder till betydande exportinkomster. Dessa branscher kännetecknas ofta av global överkapacitet. Överkapaciteten gör i sin tur att företagen måste rationalisera produktionen för att behålla konkurrenskraft och lönsamhet. Rationalisering har

medfört högre energieffektivitet genom att äldre ineffektiva anläggningar har ersatts av nya.

Den energiintensiva industrin i Sverige är utsatt för konkurrens från råvarubaserad industri i såväl Europa som övriga världen. En av de viktigaste förutsättningarna för konkurrensförmågan hos denna industri är en god tillgång på energi på konkurrensmässiga villkor. Därför utgör dessa faktorer en viktig del i de energipolitiska målen. Vid valet av styrmedel är jämförelser med konkurrentländerna viktiga när staten utformar de insatser som riktas mot den energiintensiva industrin.

Regeringen påbörjade ett pilotprojekt om långsiktiga avtal under hösten 1998. Syftet var att undersöka förutsättningarna för att utnyttja långsiktiga avtal mellan staten och industrin om energieffektivisering i Sverige. I flera konkurrentländer används sådana långsiktiga avtal som ett komplement till konventionella styrmedel, framför allt skatter. Pilotprojektet har visat att långsiktiga avtal mellan staten och industrin under vissa förutsättningar kan spela en viktig roll.

Regeringen undersöker möjligheterna att istället för höjd koldioxidskatt använda långsiktiga avtal med den energiintensiva industrin för att nå utsläppsminskningar. Regeringen beslutade därför i augusti 2000 att utse en förhandlare med uppgift att ta fram målformulering och förslag till långsiktiga avtal för en effektiv energianvändning i den energiintensiva industrin och för minskade utsläpp av växthusgaser. Målet är att genom avtalen stimulera industrin till att genomföra kostnadseffektiva åtgärder som leder till minskade utsläpp av växthusgaser. Förhandlaren skall rapportera till regeringen senast den 31 oktober 2001.

Hälsa, miljö och klimat

Energipolitiken skall skapa villkoren för bl.a. en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat. Tillförseln av elenergi kommer i dag i huvudsak från kärnkraft och vattenkraft, vilka båda är kraftslag som är fördelaktiga när det gäller de utsläpp som bidrar till försurningen och växthuseffekten. Sveriges kalla klimat leder dock till att uppvärmningen av byggnader kräver mycket energi. Inom tätorter är fjärrvärmen väl utbyggd och har varit av avgörande betydelse för att minska nivån av föroreningar i luften. Användningen av förnybara energikällor är mycket hög i fjärrvärmeproduktionen, vilket har inneburit att

användningen av fossila bränslen har minskat och därigenom utsläppen av koldioxid. De åtgärder som genomförs inom energipolitiken har generellt positiva effekter på hälsa och klimat. Vid vissa åtgärder finns måste det dock ske en avvägning mellan olika typer av miljöpåverkan. Åtgärder för att minska elanvändningen i uppvärmningssektorn kan exempelvis innebära någon ökning av de lokala utsläppen av partiklar när elvärme ersätts med t.ex. småskalig förbränning av biobränsle.

Kärnkraften

Enligt riktlinjerna för energipolitiken skall kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck stängas. Den 30 november 1999 stängdes den första reaktorn i Barsebäck. Den andra reaktorn skulle enligt 1997 års energipolitiska beslut ställas av före den 1 juli 2001. Ett villkor för stängningen är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el. Det energipolitiska programmet omfattar därför åtgärder för att under en femårsperiod stimulera användningen av förnybara energislag och en minskad elanvändning.

I skrivelse 2000/01:15 redovisade regeringen som sin bedömning att riksdagens villkor för en stängning av den andra reaktorn i Barsebäck före den 1 juli 2001 inte var uppfyllda. Enligt villkoren får stängningen inte medföra påtagligt negativa effekter i fråga om elpriset, tillgången på el för industrin, effektbalansen eller miljön och klimatet. Regeringen bedömde dock att en stängning kan genomföras efter det att erforderliga åtgärder fått genomslag senast före utgången av 2003. Riksdagen delade regeringens bedömning och framhöll att det är riksdagen som även fortsättningsvis prövar om nämnda villkor är tillgodosedda inför ett beslut att stänga andra reaktorn i Barsebäck.

Regeringen meddelade i skrivelsen att en förnyad prövning skall göras under 2001 av om villkoren för stängning är uppfyllda.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen inom kort med en bedömning av utfallet av denna prövning.

Resursförbrukning inom utgiftsområdet

Utgifterna för åtgärderna inom utgiftsområde 21 *Energi* uppgick till 1,7 miljarder kronor under 2000, vilket kan jämföras med 1,1 miljarder kronor för 1999. Därtill kom de dryga 700 miljoner kronor som Vattenfall fick behålla av utdelningen som lämnades under 2000, med anledning av

avtalet om Barsebäck (se avsnitt 7.4.1). Det var främst utgifterna för stöden till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor och stödet för småskalig elproduktion som ökat under 2000, liksom utgifterna för verksamheten inom energiforskningen.

Utgifterna inom energipolitiken är svåra att koppla till kostnaderna för verksamheten. Det kan ta flera år från att en myndighet har fattat beslut om ett stöd, dvs. då kostnaden uppkommer, till dess att beviljat belopp har betalats ut, dvs. då utgiften faller ut.

Anslagssparandet inom utgiftsområde 21 *Energi* uppgick till 2,3 miljarder kronor vid utgången av 2000, vilket är i stort sett oförändrat jämfört med utgången av 1999. Ungefär hälften av detta anslagssparande är uppbundet genom beslut om stöd som ännu inte har betalats ut. Storleken på sparandet beror också på de utgiftsbegränsningar som fanns för många anslag under energiområdet under 1999 och 2000. Anslagssparandet beror även på att vissa verksamheter inom programmet på grund av olika yttre omständigheter varit mindre efterfrågade än beräknat.

4.6.2 Analys och slutsatser

Regeringen gör bedömningen att förutsättningarna för att upprätthålla en god försörjningsstrygghet är fortsatt tillfredsställande. Den fortsatta internationaliseringen av energimarknaderna innebär ökade möjligheter till diversifiering i tillförsel och handel som i sin tur generellt stärker försörjningstryggheten. Inom den Europeiska gemenskapen har riktlinjer för arbetet med en strategi för försörjningstryggheten för energi tagits fram med inriktning på ställningstagande under det närmaste året. Regeringen avser att återkomma till riksdagen om sina slutsatser och ställningstaganden i dessa frågor.

Internationaliseringen har vidare ökat valfriheten, stimulerat konkurrensen och medfört en kostnadspress på energiföretagen, som bidragit till att upprätthålla en god konkurrenskraft för den svenska industrin.

De åtgärder som genomförs inom energipolitiken har generellt positiva effekter på hälsa och klimat samtidigt som vissa speciella åtgärder kan kräva en noggrann avvägning mellan olika typer av miljöpåverkan.

Enligt riktlinjerna för energipolitiken skall kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck stängas. Den första reaktorn stängdes den 30 november 1999. Villkoren för stängningen av den andra reaktorn har preciserats av riksdagen. Regeringen genomför för närvarande en ny prövning av om dessa villkor är uppfyllda och avser att inom kort återkomma till riksdagen med en bedömning av utfallet.

Resursförbrukningen inom utgiftsområdet är lägre än förväntat, vilket hänger samman med att huvuddelen av kostnaderna avser åtgärder där utgifterna utfaller först efter att resultaten av åtgärderna har redovisats. Regeringen konstaterar också att vissa åtgärder inom det energipolitiska programmet inte har kunnat fullföljas i den takt som planerats. Detta har tidigare framkommit vid utvärdering av programmet. Därefter har åtgärder vidtagits t.ex. vad gäller stödet för att minska elanvändningen. Dessa förhållanden kommer att beaktas i den proposition som regeringen avser att presentera för riksdagen våren 2002.

4.7 Revisionens iakttagelser

Energimyndigheten

RRV bedömer att årsredovisningen för 2000 i allt väsentligt är rättvisande. Det är en tydlig förbättring av myndighetens prestationer jämfört med 1999. Av revisionsberättelsen för 1999 framgick att bristande styrning, analys och kvalitetssäkring sammantaget hade medfört väsentliga fel i årsredovisningen för 1999.

Vissa problem kvarstår dock vid myndigheten, som fick betyget *Ej tillfredsställande* i den ekonomiadministrativa värderingen (EA-värderingen) som ESV presenterade i maj 2001. Regeringskansliet (Näringsdepartementet) för fortlöpande en dialog med myndigheten om det ekonomiadministrativa läget. Myndigheten kommer att förstärka sin ekonomifunktion från september 2001 och arbetar med att kvalitetssäkra verksamheten.

Vidare har RRV genomfört studien *Kunden är lös! Konsumenternas agerande på de omreglerade el- och telemarknaderna* (RRV 2000:20). Rapporten har behandlats i propositionen *Handlingsplan för konsumentpolitiken 2001-2005* (prop. 2000/01:135), som presenterades för riksdagen i

juni 2001. Propositionens innehåll tas upp under verksamhetsområdet Elmarknadspolitik.

Svenska kraftnät

RRV bedömer att årsredovisning och koncern-

redovisning för Svenska kraftnät för 2000 i allt väsentligt är rättvisande. Affärsverkets årsredovisning och koncernredovisning fick samma omdöme även för 1999.

5 Verksamhetsområde Elmarknadspolitik

5.1 Omfattning

Elmarknadspolitiken syftar till att skapa goda ramvillkor för en effektiv och väl fungerande elmarknad.

Ansvarig myndighet inom verksamhetsområdet är Energimyndigheten, genom dess nätmyndighet som ansvarar för tillsynen över elnäten. I verksamhetsområdet ingår också Affärsverket svenska kraftnäts (Svenska kraftnät) verksamhet som systemansvarig myndighet enligt ellagen (1997:857). Detta innebär att Svenska kraftnät ansvarar för den löpande momentana elbalansen och det svenska kraftsystemets övergripande driftsäkerhet.

5.2 Mål

5.2.1 Mål för verksamhetsområdet

Målet för elmarknadspolitiken är en effektiv elmarknad som genererar en säker tillgång på el till internationellt konkurrenskraftiga priser.

5.2.2 Resultatindikatorer

Uppföljning av resultatet under verksamhetsområdet Elmarknadspolitik sker främst genom att viktiga skeenden på elmarknaden bevakas och analyseras. Mer specifikt följer regeringen också prisutvecklingen på den nordiska elbörsen, elpriser till slutanvändare, nättariffer, antalet ärenden vid tillsynsmyndigheten samt effekt- och elbalanser.

Politikens inriktning

Viktiga förutsättningar för en effektiv elmarknad är en väl fungerande konkurrens på lika villkor, inga eller ytterst få marknadshinder samt öppen och lättillgänglig marknadsinformation. Andra viktiga inslag är fungerande marknadsinstrument för att hantera effektbalansen och incitament för en säker överföring med få elavbrott.

Den 1 januari 1996 trädde ett nytt regelverk för elmarknaden i kraft (prop. 1994/95:222, bet. 1995/96:NU1, rskr. 1995/96:2). Efter smärre justeringar (prop. 1996/97:136, bet. 1997/98:NU3, rskr. 1996/97:27) samlades regelverket i en ny ellag (1997:857), som trädde i kraft den 1 januari 1998. Det nya regelverket innebär konkurrens i handeln med el, vilket skapar förutsättningar för en ökad pris- och kostnadspress i elförsörjningen och en ökad valfrihet för kunderna. Nätverksamheten är ett naturligt monopol som övervakas med stöd av ellagstiftningen. En effektiv tillsyn är nödvändig för att se till att nätföretagens priser är skäliga och att olika aktörer inte diskrimineras, genom t.ex. villkoren för överföring av el eller tillträdet till nätet.

Den 1 november 1999 togs ytterligare ett steg i utvecklingen av den svenska elmarknaden. Då ersattes kravet på timvis mätning med schablonberäkning för samtliga lågspänningskunder med säkringsabonnemang på upp till 200 A och effektabonnemang på upp till 135 kW (prop. 1998/99:137, bet. 1999/2000:NU4, rskr. 1999/2000:1). Genom att kravet på timvis mätning togs bort ökade kundernas frihet och rörlighet på marknaden.

För att skapa goda marknadsförutsättningar inriktas elmarknadspolitiken också mot att främja utvecklingen av den gemensamma nordiska elmarknaden och en fortsatt integrering med övriga elmarknader inom Europa. På detta sätt

skapas en elmarknad med tillräckligt många aktörer, vilket stimulerar till ökad konkurrens samtidigt som gemensamma produktionsresurser kan utnyttjas så effektivt som möjligt. För att en integrerad elmarknad skall fungera väl är gemensamma regler och förutsättningar på enskilda länders marknader av stor vikt.

5.3 Insatser

5.3.1 Insatser inom verksamhetsområdet

Utvecklingen på elmarknaden

Schablonberäkningsreformen som genomfördes den 1 november 1999 har varit ett viktigt steg för att öka kundernas fria valmöjligheter på elmarknaden. Verksamheten inom elmarknadspolitiken har därför under 2000 koncentrerats till uppföljningen av schablonberäkningsreformen. Tre uppföljningsrapporter från Energimyndigheten och en från Svenska kraftnät har överlämnats till regeringen och remitterats. Resultatet visar att det finns betydande problem bl.a. med mätvärdesrapporteringen. Ett flertal kontakter med branschföreträdare har tagits för att få en bild av möjligheterna till förbättringar av reformen.

I mars 2001 uppmanade riksdagen regeringen att utreda förutsättningarna och formerna för ett sanktionssystem mot nätbolag som inte uppfyller de regler som gäller vid byte av elleverantör (bet. 2000/01:NU8, rskr. 2000/01:172). Bakgrunden är att många elkunder inte får sina leverantörbyten genomförda inom den tid som gäller enligt regelverket. En utredning om förutsättningarna för ett sådant sanktionssystem pågår för närvarande. Resultatet av detta arbete kommer att redovisas i proposition till riksdagen under hösten 2001.

Integreringen av den europeiska elmarknaden

Även inom EU pågår verksamhet för att utveckla elmarknaden. Rådet antog i december 1996 direktivet (96/92/EG) om gemensamma regler för den inre marknaden för el (elmarknadsdirektivet). Medlemsstaterna skulle senast den 19 februari 1999 ha genomfört direktivet i nationell rätt.

Den 13 mars 2001 presenterade den Europeiska kommissionen sitt meddelande om fullbordande av den inre marknaden för energi (KOM(2001)125 slutlig). Tillsammans med

meddelandet presenterade Europeiska kommissionen också förslag till ändring av direktiven 96/92/EG och 98/30/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el och gas och ett förslag till förordning om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel. Europeiska kommissionens förslag till ändring av el- och gasmarknadsdirektiven innehåller bl.a. slutdatum för en fullständig öppning av elmarknaderna i EU, skärpta krav när det gäller systemoperatörers och distributörers oberoende från elhandels- och elproduktionsverksamheten, krav på oberoende tillsynsmyndighet, icke-diskriminerande tillgång till nätet samt rapporteringskrav beträffande försörjningstrygghet och tillhandahållande av allmännyttiga tjänster. Förordningen om gränsöverskridande handel med el innehåller regler för hantering av systemoperatörernas kostnader vid gränsöverskridande handel med el för att få bort diskriminerande gränstariffer. Förordningen innehåller också principer för fördelning av kapacitet vid s.k. flaskhalsar vid överföringen av el.

Vid Europeiska rådets möte i Stockholm i mars 2001 kunde parterna inte enas om någon tidtabell för avregleringen. I slutsatserna uttalades dock ett stöd för det övergripande målet att öppna upp el- och gasmarknaderna. Behovet av att återkomma till tidtabellsfrågan pekades ut som central för att nå målet att marknaderna inom dessa sektorer skall öppnas så snart som möjligt. Rådet uppmanades att snarast behandla Europeiska kommissionens förslag till ändring av el- och gasmarknadsdirektiven samt förslaget till förordning för gränsöverskridande handel. Samtidigt anmodade Europeiska kommissionen att utvärdera situationen inom dessa sektorer i sin rapport till Europeiska rådets vårmöte i Barcelona 2002 för att möjliggöra ytterligare åtgärder. Energiministrarna diskuterade Europeiska kommissionens förslag vid rådsmötet i maj 2001. Det konstaterades att det finns en bred samsyn hos medlemsstaterna om att marknadsöppningen för el- och gasmarknaderna aktivt skall genomföras och påskyndas.

Nätverksamhet och tillsyn

Elnätet i Sverige är uppdelat i tre nivåer; stamnätet som ägs av Svenska kraftnät och binder samman hela det svenska elnätet, regionnäten som sammanlänkar stamnätet med de lokala näten och lokalnäten som de flesta slutkunder är an-

slutna till. Nätverksamhet på samtliga dessa nivåer övervakas av Energimyndigheten.

För att utveckla och effektivisera regleringen och tillsynen av nätverksamheten tillsatte regeringen Elnätsutredningen (N 1999:12) i slutet av 1999. Elnätsutredningen redovisade sitt delbetänkande *Elnätsföretag – Regler och tillsyn* (SOU 2000:20) den 1 november 2000. Betänkandet innehåller överväganden och förslag beträffande reglerna för tillsyn, avgränsningen mellan nätverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet, utjämning av tariffer mellan tätort och glesbygd och avgränsningen för nätmyndighetens tillsyn. I Elnätsutredningens slutbetänkande, som skall presenteras senast den 14 september 2001, skall utredningen presentera förslag till bestämmelser om regionnättariffer och förslag till en reglering för särskild förvaltning av elnät om elnätsföretagen allvarligt missköter sina åtaganden enligt ellagen. Regeringen avser att under hösten återkomma i proposition till riksdagen i dessa frågor.

För att komma tillrätta med de många och omfattande strömavbrotten till följd av snöoväder de senaste vintrarna utsåg regeringen i februari 2001 en särskild utredare. Utredaren fick i uppdrag att se över behoven på åtgärder för att minska antalet elavbrott och minimera konsekvenserna av dessa (dnr N2001/2274/ESB). Utredaren presenterade sin delrapport den 11 juni 2001. För att underlätta situationen inför den kommande vintern föreslår utredaren dels bättre information till kunder, media, kommuner och länsstyrelser före och under avbrott, dels ett utvecklat samarbete mellan nätföretagen vid störningar. Utredaren presenterade också en rad mer långsiktiga förslag. Utredaren skall presentera sin slutrapport den 31 oktober 2001. Ett remissmöte har hållits i slutet av augusti 2001 för att ta in synpunkter på delrapporten från branschen, kunder och myndigheter. Den fortsatta behandlingen av förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

En av nätföretagens viktiga uppgifter är att ansvara för att elkundernas elförbrukning mäts. Informationen om mätarställningarna ligger sedan till grund för både nätföretagens och elhandlarnas debitering av kunderna. Idag preliminärdebiterar elföretagen sina kunder för att sedan göra en justering efter att mätarställningen har lästs av. Regeringen gav i september 2000 Energimyndigheten i uppdrag att, i samråd med Konsumentverket och med företrädare för branschen, närmare utreda förutsättningarna för att

införa debitering efter faktisk elförbrukning i kombination med tätare mätaravläsningar. Motivet för detta är dels allmänna konsumentintresse, dels möjligheten att effektivisera elanvändningen. Uppdraget skall delredovisas den 1 oktober 2001 och slutredovisas den 1 juni 2002 (dnr N1999/9887/ESB, dnr N2000/4939/ESB).

Systemansvaret och stamnätet

Att ha en god effektbalans är en av grundpelarna för att ha en säker tillgång på el. Regeringen har förtydligat Svenska kraftnäts roll och ansvar i denna fråga i regleringsbrevet för 2001 till Svenska kraftnät. Ett antal mål för Svenska kraftnäts verksamhet har där specificerats. Svenska kraftnät skall två gånger om året rapportera till regeringen om de aktiviteter som genomförts och vilka resultat som uppnåtts beträffande utvecklingen av marknadsinstrument för att hantera effektbalansen. Därutöver skall inriktningen på det fortsatta arbetet redovisas och en bedömning göras av behovet av kompletterande åtgärder.

Utöver de insatser som genomförs av Svenska kraftnät har effektproblemet också uppmärksamats inom det nordiska, politiska samarbetet där betydelsen av gemensamma insatser inom detta område betonats bl.a. vid energiministernas möte på Grönland i augusti 2000. Som ett led i detta arbete har viktiga gemensamma principer för hur effektproblem bör hanteras på en gemensam marknad tagits fram i samarbete mellan företrädare för de svenska och norska regeringarna.

5.3.2 Insatser utanför verksamhetsområdet

Konsumentfrågor

Riksrevisionsverket (RRV) har under våren 2000 genomfört en enkätstudie av konsumenternas agerande och attityder på de omreglerade el- och telemarknaderna. Resultatet har publicerats i rapporten *Kunden är lös! – konsumenternas agerande på de omreglerade el- och telemarknaderna*. RRV har efter rapporten gått vidare med två separata studier av de berörda tillsynsmyndigheterna på de omreglerade el- och telemarknaderna. I april 2001 presenterade RRV rapporten *Att skapa aktiva konsumenter – Energimyndighetens och Konsumentverkets stöd till konsumenterna på elmarknaden* (RRV 2001:10). RRV drar bl.a.

slutsatserna att myndigheterna har prioriterat åtgärder för att stödja konsumenternas agerande på den omreglerade elmarknaden lågt.

Regeringen föreslår i sin proposition *Handlingsplan för konsumentpolitiken 2001 – 2005* (prop. 2000/01:135), som presenterades i juni 2001, att konsumenterna skall ges bättre förutsättningar att agera på nyligen konkurrensutsatta marknader och att konsumenternas intressen måste tillvaratas bättre. Vidare gör regeringen bedömningen att branschfinansierade organ för information och vägledning på bl.a. elområdet, med Konsumenternas Försäkringsbyrå och Konsumenternas Bankbyrå som förebilder, skulle utgöra ett värdefullt komplement till den lokala konsumentvägledningen. Konsumentverket föreslås också få i uppgift att, i samarbete med Konkurrensverket och de olika sektorsmyndigheterna, genomföra systematiska studier av de av- och omreglerade marknaderna från ett konsumentperspektiv.

Optofiberverksamhet

Svenska kraftnät fick i augusti 2000 regeringens uppdrag att bygga ett nationellt optofiberstomnät. Utbyggnaden skall ske på marknadsmässiga villkor och vid behov i samarbete med andra aktörer på marknaden. Finansieringen skall ske genom Svenska kraftnäts egen försorg. Målet för utbyggnaden är att den skall ske i sådan takt att dels alla kommunhuvudorter är anslutna till ett landsomfattande stomnät, dels förutsättningar skapas för så långt som möjligt avståndsberoende priser i landet senast i december 2002. Optofiberverksamheten bedrivs som ett affärsområde inom Svenska kraftnät.

Vid utgången av 2000 var cirka 40 procent av kommunerna anslutna av Svenska kraftnät och samverkande företag och vid halvårsskiftet 2001 cirka 55 procent, vilket motsvarar cirka 84 procent av invånarna i landets kommunhuvudorter. Svenska kraftnät har, tillsammans med regionsägarna och Teracom, tecknat en avsiktsförklaring om att bilda ett konsortium för att i första hand erbjuda tjänster till UMTS-företagen.

Beredskapsfrågor

Sårbarhets- och säkerhetsutredningen har i maj 2001 i sitt betänkande *Säkerhet i en ny tid* (SOU 2001:41) lämnat förslag till förändringar av planeringen för civilt försvar och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Utredningen redovisar bl.a. förslag som berör elförsörjningen.

De förslag som utredaren har redovisat i betänkandet analyseras för närvarande och bereds vidare inom Regeringskansliet. Regeringen avser återkomma till riksdagen i denna fråga under våren 2002.

5.4 Resultatbedömning

5.4.1 Resultat

Elmarknaden har sedan elmarknadsreformen infördes 1996 gått igenom stora förändringar. Syftet med elmarknadsreformen var att stimulera till ett effektivare resursutnyttjande och öka valfriheten för konsumenterna. Genom att konkurrens introducerades i elproduktionen och handel med el skulle effektivitetsvinster kunna uppstå både för samhället i stort och för de enskilda konsumenterna. Till stor del har detta också blivit resultatet av reformen.

Utvecklingen på elmarknaden

En viktig del av den nordiska elmarknaden utgörs av den nordiska elbörsen Nord Pool. På Nord Pool finns en spotmarknad (fysisk dygnsmarknad) och en terminsmarknad (finansiella prissäkringar). Handeln med el över Sveriges gränser har ökat sedan avregleringen 1996, vilket har lett till ett effektivare utnyttjande av befintliga resurser och till att behovet av att bygga ut elproduktion minskat.

Elpriserna på spotmarknaden har sjunkit fram till slutet av 2000. En förklaring är den ökande konkurrensen, men den avgörande faktorn är god tillgång på vattenkraft under åren 1997-2000. Under 2000 var det genomsnittliga elpriset i Norden 12 öre per kWh. En effekt av de låga elpriserna är att Sverige under 2000 övergick från att vara nettoexportör till nettoimportör, trots riklig tillgång på vatten och hög tillgänglighet i kärnkraftsblocken. Detta beror på att kraftföretagen började anpassa elproduktionen efter elpriset. Flera av kärnkraftverken nedreglerades på grund av de låga elpriserna och Sverige importerade i stället el, främst från Norge.

Särskilt under 2000 har problem med begränsad överföringskapacitet, s.k. flaskhalsar, i vissa delar av det nordiska elnätet uppmärksammas. Flaskhalsarna har bl.a. fått till följd att det svenska områdespriset skilde sig mer från systempriset under 2000 än vad som tidigare varit fallet.

De tidvis väldigt höga priserna i det svenska prisområdet slog hårt mot vissa svenska aktörer eftersom prissäkringskontrakten på Nord Pools finansiella marknad baseras på systempriset och inte innebär någon säkring mot stora ändringar i områdespriserna.

För att underlätta för aktörerna införde därför Nord Pool i november 2000 en ny typ av s.k. forwardkontrakt på terminsmarknaden så att företagen kan prissäkra sig för skillnaden mellan systempris och områdespris. För att komma till rätta med problemen med de stora skillnaderna mellan områdespriser och systempriset har systemoperatörerna i Norden, däribland Svenska kraftnät, arbetat med att hitta lösningar till problemet. Bland annat har aktörerna infört en försöksverksamhet med begränsat motköp över gränsförbindelserna mellan de nordiska länderna. Motköpsordningen skall gälla när kapaciteten på gränsförbindelserna begränsas p.g.a. systemoperatörernas egna åtgärder. Försöksperioden började den 1 juni 2001 och skall gälla året ut.

För att investeringsbeslut skall kunna tas med syfte att åtgärda flaskhalsar på den gemensamma nordiska marknaden, dvs. förstärka överföringsmöjligheterna, krävs i många fall samordnade beslut i de berörda länderna. Vid ekonomiska bedömningar inför sådana beslut bör utgångspunkten vara den nytta som kan åstadkommas för hela den nordiska marknaden. Arbetet med att utveckla den nordiska marknaden är därför av hög prioritet.

Omsättningen och antalet aktörer på elbörsen ökar kontinuerligt. Detta hänger till viss del ihop med att det geografiska börsområdet har utökats. Utöver Sverige, Finland och Norge ingår sedan 1999 också västra Danmark som ett prisområde på Nord Pool och i oktober 2000 anslöt sig östra Danmark. Antalet aktörer var i början av 2001 281 stycken, vilket är 17 fler än året innan. Spotmarknaden omsätter kontrakt för leverans nästa dygn. Omsättningen på spotmarknaden har ökat varje år sedan avregleringen. År 2000 var omsättningen 97 TWh, vilket var en ökning med nästan 30 procent sedan året innan. Omsättningen på spotmarknaden motsvarar en fjärdedel av den totala elproduktionen i Norden, som 2000 uppgick till 384 TWh. Handeln på terminsmarknaden uppgick till 359 TWh för 2000, vilket var en ökning med drygt 66 procent jämfört med 1999.

I de fall då marknaden har varit uppdelad i prisområden har det svenska områdespriset varit

högre än systempriset under hela 2000. Under början av 2001 har det svenska områdespriset legat på samma nivå som systempriset. Prisnivån på spotmarknaden har stigit kraftigt under 2001 och börjat närma sig de nivåer som rådde under torråret 1996. Förklaringen är bl.a. liten nederbörd i framför allt Norge.

Medan börspriserna har varierat kraftigt under och mellan åren har konsumentpriserna varit stabila. På grund av den ökade konkurrensen har elhandelsföretagen sänkt sina priser. Under början av 2001 bröts trenden och priserna började stiga som en följd av utvecklingen på spotmarknaden.

När det gäller schablonberäkningsreformen har tidigare redovisats att mätning och rapportering av elförbrukning inte alltid efterlevs av nätföretagen. Orsaken till detta är bl.a. bristande IT-stöd hos företagen, som medfört att förseningar och felaktigheter uppstått i samband med rapportering av data som är nödvändiga för att schablonberäkningssystemet skall fungera. Samtidigt har många leverantörsbyten försenats eller förhindrats. Dessa problem har sammantaget medfört ökade risker och kostnader för elhandelsföretagen och de balansansvariga företagen.

För att komma till rätta med problemen har elbranschen tillsammans med Svenska kraftnät startat en särskild organisation, den s.k. *Schablondelegationen*. Schablondelegationen tillsattes i mars 2000 och har till uppgift att genom information och samordning förbättra kvaliteten vid mättrapportering och avräkning så att schablonberäkningsreformen kan fungera tillfredställande.

En undersökning som gjordes i februari 2001 på uppdrag av branschorganisationen Svensk Energi visar att cirka 15 procent av de svenska hushållen har bytt elleverantör sedan schablonreformen infördes. Det är en ökning jämfört med februari 2000, då 7 procent av hushållen hade bytt.

Nätverksamhet och tillsyn

Tillsynen har inriktats på nätavgifter och specifikt på de höjningar av nättariffer som gjorts under 2000. Samtliga företag, 46 stycken, som höjt sina avgifter under 2000 har förelagts att sänka dem till 1998 års nivå. De avgifter som varit högst under 2000 har granskats särskilt. I flertalet fall har höjningarna inte ansetts vara skäliga och företagen har förelagts att återgå till 1998 års

avgiftsnivå. I stort sett samtliga företag har överklagat beslutet om sänkt nättariff.

Totalt har nätavgifterna varit oförändrade under perioden 1997 – 2001, men det har skett en omfördelning av priserna mellan olika kundkategorier. Mellan 1997 och 2001 har medianen för nätavgiften för lägenhetskunder och villa utan elvärme ökat med 3 procent. För kundkategorin Villa med elvärme har avgiften minskat med 3 procent under samma period. Den största förändringen och minskningen av tariffnivån har skett för kundkategorin Småindustri, där tariffnivån har minskat med 10 procent sedan 1997.

För att utveckla en klar definition av begreppet skäliga nättariffer har Energimyndigheten arbetat med att ta fram en modell, den s.k. nättymmodellen, för bedömning av nättariffernas skälighet. Under 2000 har arbetet drivits vidare och intensifierats. Ett pilotprojekt med ett femtiotal företag har också startats.

Antalet inkomna koncessionsärenden har minskat något jämfört med 1999. Handläggningstiderna för ärenden är endast angivna för 2000. Under 2000 spänner handläggningstiderna mellan 227 dagar för tillsynsärenden till 340 dagar för prövningsärenden.

Energimyndigheten har vid koncessionsprövningar under 2000 fattat beslut om att varken verkställande direktör eller majoriteten av styrelseledamöterna får vara gemensam för nätbolag och elhandelsföretag inom samma koncern. Liknande förslag har lämnats av Elnätsutredningen (SOU 2000:20). Myndighetens beslut i dessa ärenden har överklagats till regeringen. I avvaktan på sin behandling av Elnätsutredningens förslag fattade regeringen i november 2000 ett beslut, som gav de berörda företagen möjlighet att behålla sin nätkoncession t.o.m. den 30 juni 2002 utan speciella krav på val av verkställande direktör och styrelsens sammansättning.

Systemansvar och stamnätet

I princip konstituerar Sverige, Finland, Norge och Danmark en nordisk elmarknad. Länderna arbetar aktivt för att utveckla den gemensamma marknaden. Det samarbete mellan de systemansvariga företagen i Norden som pågår för att utveckla den nordiska elmarknaden har organisatoriskt stärkts under 2000 genom att Nordel har omvandlats till ett renodlat organ för de systemansvariga företagen i Norden. Under året beslutades också om att genomföra en förändring av Nord Pools organisation. Nord Pools spot-

marknad kommer att slås samman med elbasmarknaden ELEX och bilda ett nytt bolag, Nord Pool Spot AS. Avsikten är att detta bolag skall ägas till 25 procent vardera av Nord Pool, Fingrid, Statnett och Svenska kraftnät. Även de två danska systemansvariga företagen skall också på sikt kunna ingå i ägarkretsen.

Under ett par kalla dagar de senaste två vinternarna har det i både Norge och Sverige varit mycket nära elbrist i vissa regioner. Detta beror på den minskade produktionskapaciteten. Sedan avregleringen 1996 har flera kraftföretag beslutat om stängning av anläggningar för reservkraftproduktion. Dessa i huvudsak oljeeldade kraftverk utnyttjades, på grund av sina höga driftskostnader, endast vid höglastsituationer, dvs. i många fall bara några enstaka timmar per år. Bristen på intäkter i kombination med höga fasta kostnader för att hålla anläggningarna driftsklara har medfört att det inte är ekonomiskt försvarbart för de enskilda företagen att hålla dessa anläggningar i driftberedskap utan särskild ersättning. Ytterligare ett förhållande som komplicerar elförsörjningen är att merparten av elproduktionen återfinns i norra Sverige, medan större delen av konsumtionen sker i södra Sverige.

För att säkra effektbalansen på kort sikt har Svenska kraftnät vidtagit en rad åtgärder under 2000. Genom inköp och genom utnyttjandeavtal med gasturbinägare har Svenska kraftnät agerat för att säkra tillgången på störningsreserver. Svenska kraftnät har också genom beredskapsmedel säkrat fortsatt drift av det tredje oljekondensblocket i Karlshamn, med en effekt på 330 MW. Svenska kraftnät har även ingått ett avtal med Vargön Alloys AB om att företaget kan avbryta delar av sin industriprocess och minska sin förbrukning med cirka 85 MWh vid effektproblem. Under hösten 2000 har Svenska kraftnät dessutom handlat upp ytterligare 1 000 MW effektreserver i produktionsanläggningar som tidigare inte varit i driftberedskap. Denna upphandling har skett som ett resultat av en överenskommelse mellan Svenska Kraftnät och branschorganisationen Svensk Energi. Kostnaderna för upphandlingen fördelas mellan de balansansvariga.

På längre sikt måste marknadsmässiga lösningar utvecklas för att garantera tillgången på effekt vid belastningstoppar. Ett led i detta är att Svenska kraftnät sedan vintern 2000/2001 infört höga avgifter för s.k. balanskraft i bristsituationer. Avgiften är för närvarande 3 respektive

9 kronor/kWh beroende på hur allvarlig risken för effektbrist bedöms vara. De som kan minska sin förbrukning i dessa situationer får alltså ett tydligt ekonomiskt incitament att göra detta, t.ex. elkunder som har möjlighet att minska effektuttaget och därmed "sälja tillbaka" effekt som de har kontrakt på. Samtidigt det blir mer lönsamt för elproducenterna att hålla effektreserver. Pågående aktiviteter bedöms kunna ge väsentliga tillskott till effektbalansen men påtagliga resultat kan förväntas först på några års sikt.

Restelektrifiering

Bidragsverksamheten för restelektrifiering har bedrivits från den 1 mars 1999 och fram till 1 juli 2001 hade bidrag på sammanlagt 39,8 miljoner kronor beviljats. Härigenom har 73 fastigheter anslutits till det fasta elnätet. Det är ungefär hälften av de (cirka 140) permanent bebodda fastigheter som beräknades sakna fast elanslutning när verksamheten startade 1999. Svenska kraftnät har fördelat bidragen med syfte att åstadkomma största nytta inom den angivna ekonomiska ramen. Nyttan har beräknats i form av antalet elektrifierade fastigheter och antalet permanentboende. Förekomsten av näringsverksamhet har också beaktats. För närvarande finns 28 vilande ärenden hos Svenska kraftnät. I nästan samtliga av dessa fall uppgår kostnaden för elektrifiering till över en miljon kronor per fastighet.

Svenska kraftnäts ekonomiska resultat

Svenska kraftnäts nettoomsättning uppgick till 2 724 miljoner kronor under 2000, jämfört med 2 307 miljoner kronor året innan. Det ekonomiska resultatet uppgick till 763 miljoner kronor under 2000, jämfört med 526 miljoner kronor året innan. Resultatet för 2000 beror främst på en stor överföring på stamnätet från norr till söder till följd av den goda vattentillgången. Det beror även på betydande kapacitetsavgifter på grund av ökad förekomst av flaskhalsar i överföringen och på den nya modell som har införts för att fördela kapacitetsavgifter mellan de systemansvariga i Norden. Dessutom beror resultatet på lägre kostnader för systemdrift, störningsreserv, elinköp och lån.

Svenska kraftnät hade som avkastningskrav att uppnå en räntabilitet på justerat eget kapital på 7 procent efter avdrag för skattemotsvarighet under 1999 och 2000. Räntabiliteten blev 11,3 procent på justerat kapital under 2000, jämfört med 7,9 procent 1999. Målet för justerat eget kapital var lägst 38 procent av totalt kapital både

under 1999 och 2000. En soliditet på 45,1 procent uppnåddes under 2000, vilket kan jämföras med 44,2 procent året innan.

Kostnadseffektiviteten i Svenska kraftnäts verksamhet skall vara lika hög som i jämförbara företag. Enligt en studie av stamnätsföretagens europeiska organ European Transmission System Operators (ETSO) är Svenska kraftnät och Fingrid de två mest kostnadseffektiva stamnätsföretagen i Europa.

5.4.2 Analys och slutsatser

Regeringen avser att i en proposition till riksdagen återkomma med en mer utförlig analys av utvecklingen på elmarknaden och behovet av specifika åtgärder. Förslag till ändrade regler för bl.a. tillsynen av nätverksamhet och justeringar av ellagen till följd av schablonberäkningsreformen kommer att lämnas under hösten 2001. Övriga frågor kommer att behandlas i en proposition om energipolitiken våren 2002.

Utvecklingen på elmarknaden

Regeringen gör bedömningen att Sverige har en säker tillgång på el till ett rimligt pris, även om det under extremt kalla dagar kan uppstå risk för effektbrist, särskilt i Sveriges södra delar.

Mot bakgrund av den senaste tidens prisutveckling på elmarknaden och de förhållanden som tidigare redovisats är det dock angeläget att närmare analysera konkurrenssituationen och prissättningen på denna marknad. Regeringen har därför nyligen tillkallat en särskild utredare med uppdrag att skyndsamt genomföra en sådan analys. Med utgångspunkt från den övergripande analysen skall utredaren överväga behovet av eventuella åtgärder för att säkerställa en väl fungerande konkurrens på elmarknaden. I detta sammanhang skall utredaren också överväga behovet av åtgärder för att stärka informationsinsatserna till konsumenterna. Uppdraget skall redovisas den 1 december 2001.

En väl fungerande konkurrens på elmarknaden är även beroende av att nätföretagens verksamhet bedrivs på ett effektivt sätt. Övergången till schablonberäkning har ställt nya krav på såväl Svenska kraftnät som övriga nätföretag vad gäller effektivitet och funktion hos mätreportering och balansavräkning. Under året har Svenska kraftnät och nätmyndigheten genomfört betydande informationsinsatser, tagit fram datastöd

etc. men mycket återstår att göra om de problem som ger upphov till försenad balansavräkning skall kunna avhjälpas. Regeringen avser att även fortsättningsvis noga följa utvecklingen när det gäller mätning, rapportering och avräkning och vid behov vidta åtgärder.

Nätverksamhet och tillsyn

Energimyndigheten har som tillsynsmyndighet en viktig roll t.ex. för att förhindra oskäligenät-tariffer och diskriminering vid tillträdet till nätet. Mot bakgrund av den viktiga roll som tillsynen har är det av hög prioritet att i framtiden fortsätta att utveckla verktygen för att utöva tillsyn och att förbättra lagstiftningen på detta område. Energimyndighetens mål att utveckla en klar definition av begreppet skäligenät-tariffer har ännu inte uppnåtts, men arbetet med att ta fram nättymmodellen kan bidra till att detta mål uppnås på sikt.

Ytterligare en prioriterad uppgift för Energimyndigheten bör vara att verka för att nätföretagens prestationer i samband med leverantörsbyten och mätvärdesrapportering förbättras. Regeringen bedömer sammanfattningsvis att Energimyndigheten bedrivit sin verksamhet i enlighet med de mål som gäller för tillsynen av nätverksamhet och utveckling av energimarknaderna. Myndigheten behöver dock utveckla sina resultat- och effektivitetsmått för att möjliggöra bättre jämförelser mellan åren.

När det gäller elavbrott kan konstateras att för de flesta invånarna i landet är långa elavbrott en relativt ovanlig situation. Elnäten har successivt förbättrats och högre krav på leveranssäkerhet har kunnat mötas. Tillgången på trygg elförsörj-

ning är dock geografiskt ojämnt fördelad. Avbrotten ställer till stora bekymmer i de områden där de är vanligt förekommande. Det finns därför anledning att studera behovet av ytterligare åtgärder för att försöka förbättra situationen för dem som riskerar att drabbas av dessa problem.

Systemansvar och stamnätet

Driftsäkerheten i det svenska stamnätet har under 2000 legat på samma nivå som under de senaste åren, vilket bedöms vara samhällsekonomiskt rimligt.

Vid de tillfällen då det varit risk för effektbrist har efterfrågan kunnat dämpas genom de nya prissignalerna och genom Svenska kraftnäts informationsinsatser där Affärsverket gått ut och varnat för effektbrist. Den upphandling av effektreserver som Svenska kraftnät genomförde inför vintern 2000/2001 har också varit betydelsefull. Samtidigt är Svenska kraftnäts arbete med att utveckla marknadsmekanismer för att också på lång sikt bidra till att garantera tillgången på effektreserver i det svenska elsystemet en prioriterad uppgift.

Regeringen avser att inom kort, i en skrivelse till riksdagen om villkoren för stängning av den andra reaktorn i Barsebäck, redovisa sina samlade slutsatser beträffande utvecklingen av effektbalansen i det svenska elsystemet.

Regeringen bedömer att verksamheten vid Svenska kraftnät har bedrivits i enlighet med de mål och den inriktning som verket ålagts.

Förslag till investeringsplan och finansiella befogenheter för Svenska kraftnät redovisas i avsnitt 8.2. Ett förslag till ändring i lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857) redovisas i avsnitt 8.3.

6 Verksamhetsområde Övrig energimarknadspolitik

6.1 Omfattning

Insatserna inom verksamhetsområdet *Övrig energimarknadspolitik* fokuserar i första hand på övrig ledningsbunden energi, dvs. på naturgas och fjärrvärme. Den syftar till att på motsvarande sätt, som på elmarknaden, utveckla effektiva och väl fungerande marknader för dessa energiformer.

Energimyndigheten har genom sin nätmyn-dighet ansvaret för tillsynen av naturgasnäten.

6.2 Mål

6.2.1 Mål för verksamhetsområdet

Målet för naturgasmarknaden är att vidareutveckla gasmarknadsreformen så att en effektiv naturgasmarknad med reell konkurrens kan utvecklas. Målet för värmemarknaden är att förbättra transparensen så att en ökad konkurrens och effektivitet stimuleras.

6.2.2 Resultatindikatorer

Verksamhetsområdet *Övrig energimarknadspolitik* följs främst upp genom att regeringen följer prisutvecklingen på naturgas- och värmemarknaderna samt konkurrensförhållandena.

6.3 Politikens inriktning

Naturgasmarknaden

Den 1 augusti 2000 trädde en ny naturgaslag (2000:599) i kraft (prop. 1999/2000:72, bet. 1999/2000:NU12, rskr. 1999/2000:259). Den nya lagen innebär en anpassning av det svenska regelverket till Europeiska Unionens direktiv (98/30/EG) om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas. Direktivet syftar till att öka konkurrensen på gasmarknaden och skapa en inre marknad för naturgas och skulle vara genomfört i nationell lagstiftning senast den 10 augusti 2000. Naturgasdirektivet bygger på samma principer som elmarknadsdirektivet (96/92/EG), dvs. tillgång till nätet, ömsesidighet, subsidiaritet och gradvis öppnande av marknaden, men beaktar samtidigt de särskilda villkoren för naturgasmarknaden. I direktivet finns gemensamma regler för överföring, distribution, leverans och lagring av naturgas.

Den nya naturgaslagen reglerar i frågor om tillstånd att bygga och använda naturgasledningar (koncession), ledningsägares skyldigheter, särredovisning och tillsyn. Lagens syfte är att öka konkurrensen på gasmarknaden och skapa en inre marknad för naturgas. Marknaden skall öppnas så snart som möjligt med hänsyn till befintliga avtalsbindningar. Marknaden har inledningsvis öppnats för kunder med en årlig förbrukning på mer än 25 miljoner kubikmeter naturgas, vilket betyder att dessa förbrukare fritt kan välja leverantör. Detta innebär att nära hälften av naturgasmarknaden i dag är öppen för konkurrens.

Energimyndigheten har fått i uppdrag att analysera effekterna av den införda marknadsöppningen och skall senast före utgången av 2001 lämna ett underlag till en ny prövning av den planerade takten i marknadsöppningen som redovisas i prop. 1999/2000:72.

År 2003 kommer gränsen för berättigade kunder att sänkas till åtminstone 15 miljoner kubikmeter, men den kan bli ännu lägre om förhållandena medger detta. Senast 2006 skall marknaden vara öppen för alla användare.

Den nya lagen innebär att ägare av naturgasledning skall tillåta tillträde till nätet för tredje part för en skälig ersättning. Naturgasföretagen skall publicera tarifferna på Internet. Energimyndigheten skall övervaka att tarifferna är skäliga och utformade på sakliga grunder. För att finansiera övervakningen är innehavare av naturgasledning skyldiga att betala en naturgasavgift till Energimyndigheten.

Värmemarknaden

Värmemarknaden består av enskild bränsleledning, närvärme och fjärrvärme för uppvärmning av främst bostäder och lokaler. Fjärrvärmens har en betydelsefull roll i omställningen av energisystemet och i arbetet mot ett ekologiskt hållbart samhälle. Distributionen av hetvatten utgör emellertid ett naturligt monopol. Ur fjärrvärmekundens synvinkel är det därför viktigt att värmemarknaden har en fungerande konkurrens och att effektiviteten stimuleras.

6.4 Insatser

6.4.1 Insatser inom verksamhetsområdet

Naturgasmarknaden

Arbetet inom naturgasområdet har främst varit inriktat på att vidareutveckla genomförandet av den Europeiska unionens gasmarknadsdirektiv. En viktig roll i detta arbete spelar Energimyndighet som är tillsynsmyndighet enligt naturgaslagen och utfärdar föreskrifter och allmänna råd.

Energimyndigheten har utfärdat föreskrifter om;

- offentliggörande av tariffer,
- mätning och rapportering av överförd naturgas,
- redovisning och revision av verksamhet avseende överföring av naturgas och lagring av naturgas för annans räkning, och
- avgiftsrapportering.

Energimyndigheten har även i uppdrag att årligen redovisa fakta och statistik vad gäller strukturförändringar på gasmarknaden och prisutvecklingen på gas- och nättjänster. Syftet med redovisningen är att snabbt identifiera och belysa de problem som finns på marknaden för att på ett tidigt stadium kunna åtgärda dessa.

Värmemarknaden

Arbetet inom värmemarknadsområdet har främst varit inriktat på att öka transparensen på värmemarknaden. Som ett led i detta arbete har Energimyndigheten i uppdrag att redovisa utvecklingen på värmemarknaden med avseende på priser, konkurrensförhållanden, bränsleslag och utsläpp av koldioxid och andra miljöfarliga utsläpp från olika typer av uppvärmning. Med start hösten 2001 skall rapportering göras vartannat år. Vidare har Energimyndighetens rapport *Fjärrvärmens på värmemarknaderna – rapport över uppdrag att följa utvecklingen på fjärrvärmemarknaden* från oktober 2000 remissbehandlats under vintern 2001. En remissammanställning har gjorts.

Bränslemarknaden

Regeringen beslutade i december 2000 om utredningen *Torvens roll i ett uthålligt energisystem* (dir. 2000:110). I uppdraget ingår bl.a. att jämföra torvens samlade miljöeffekter med andra bränslen, översiktligt inventera de geografiska områdena i landet där det kan finnas intresse av att säkerställa fortsatt torvproduktion och klarlägga torvverksamhetens sysselsättnings- och samhällseffekter. (Se även utgiftsområde 20, *Myllrande våtmarker*.) I uppdraget ingår även att

närmare klarlägga konflikter gentemot andra, konkurrerande marknadsanvändare. Utgångspunkten för analysen skall å ena sidan vara målet att ställa om energisystemet och å andra sidan konsekvenserna för konkurrerande marknadsanvändningsintressen såsom naturvård och kulturmiljövård.

6.5 Resultatbedömning

6.5.1 Resultat

Naturgasmarknaden

En stegvis öppning av naturgasmarknaden har inletts under 2000 med ikraftträdandet av den nya naturgaslagen. Konkurrensen på marknaden har därmed ökat och större kunder har fått en ökad valfrihet när det gäller val av leverantör. Inom Energimyndigheten planeras ett arbete för att ta fram metoder och rutiner för tillsyn av marknaden.

Värmemarknaden

På regeringens uppdrag har Energimyndigheten utrett frågor om uppföljningen av fjärrvärmesektorn i Sverige. I oktober 2000 överlämnades rap-

porten *Fjärrvärmen på värmemarknaderna – rapport över uppdrag att följa utvecklingen på fjärrvärmemarknaden*. I rapporten lämnas förslag om:

- utökad prisinformation,
- produktivitetmätningar och nyckeltal,
- att utreda krav på särredovisning eller juridisk separation av fjärrvärmeföretag,
- att utreda möjligheterna att införa tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten,
- att utreda möjligheterna för fjärrvärmekunderna att ta upp klagomål mot priser och andra leveransvillkor.

6.5.2 Analys och slutsatser

Regeringen gör bedömningen att genomförandet av gasmarknadsreformen har fungerat tillfredställande samtidigt som ett behov av att utveckla tillsynsverksamheten föreligger.

När det gäller fjärrvärmemarknaden gör regeringen bedömningen att ytterligare insatser kan komma att krävas för att utveckla marknaden. Regeringen avser att under hösten 2001 återkomma till riksdagen med sina ställningstaganden i denna fråga.

7 Verksamhetsområde Politik för ett uthålligt energisystem

7.1 Omfattning

Det energipolitiska programmet från 1997 innehåller ett program för ett ekologiskt och ekonomiskt uthålligt energisystem.

De *energipolitiska åtgärderna på kort sikt* är den del i programmet som avser att kompensera bortfallet av elproduktion från den andra kärnkraftsreaktorn i Barsebäck. De syftar till att minska användningen av el för uppvärmning, utnyttja det befintliga elsystemet effektivare och öka tillförseln av el och värme från förnybara energikällor på ett kostnadseffektivt sätt under femårsperioden 1998 – 2002.

Ett långsiktigt uthålligt energisystem är den del i programmet som innebär en kraftfull, långsiktig satsning på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik under sjuårsperioden 1998 – 2004. Särskilda insatser görs avseende forskning om energisystemet. Som en del av strategin för minskad klimatpåverkan från energisektorn genomförs även särskilda insatser för utveckling av ny teknik för etanolproduktion från skogsråvara.

Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser är ytterligare en del i programmet. De syftar till att utveckla en handel med utsläppsrätter av klimatpåverkande utsläpp, främst koldioxid, under sjuårsperioden 1998 – 2004.

Energimyndigheten har ett huvudansvar att genomföra åtgärderna inom verksamhetsområdet Politik för ett uthålligt energisystem. Även Boverket, Konsumentverket, Verket för innovationssystem (Vinnova), Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) samt länsstyrelserna

har ett viktigt ansvar för att genomföra vissa åtgärder inom programmet.

7.2 Mål

7.2.1 Mål för verksamhetsområdet

Målet är att energin skall användas så effektivt som möjligt med hänsyn tagen till alla resurstillgångar. Stränga krav skall ställas på säkerhet och omsorg om hälsa och miljö vid användning och utveckling av all energiteknik. Ett villkor för stängningen av den andra reaktorn i Barsebäck är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el.

Det övergripande målet för energiforskningen är att bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens på energiområdet inom universiteten, högskolorna och näringslivet i enlighet med 1997 års energipolitiska beslut.

Målet för satsningen på forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik är att under de närmaste tio till femton åren kraftigt öka el- och värmeproduktionen från förnybara energikällor och utveckla kommersiellt lönsam teknik för energieffektivisering.

7.2.2 Resultatindikatorer

För att följa upp resultatet under verksamhetsområdet, har Näringsdepartementet utarbetat underlaget *Plan för uppföljning och utvärdering*

av 1997 års energipolitiska program (Ds 2000:14). Enligt planen skall berörda myndigheter redovisa antalet ansökningar om bidrag, liksom sökt och beslutat belopp. Vidare redovisas för programmet olika delar olika resultatindikatorer avpassade till verksamhetens karaktär.

Resultatindikatorerna för åtgärderna för att dels minska elanvändningen, dels öka tillförseln av el från förnybara energikällor under *Energipolitiska åtgärder på kort sikt* redovisas exempelvis utifrån det beräknade effekttillskottet, den årliga reduktionen/produktionen, liksom kostnaden i kronor per kW (effekt) och i kronor per kWh (enerгимängd). För denna typ av stöd redovisas även miljöindikatorer som visar hur åtgärderna har påverkat utsläppen av svavel, kväveoxider, koldioxid, flyktiga organiska ämnen (VOC) och tjära.

För utveckling av teknik för framtidens energisystem under *Ett långsiktigt utbålligt energisystem* redovisas indikatorer knutna till insatser över tiden och möjliga resultat. För *Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser* redovisas indikatorer som exv. projekt- och reduktionskostnader, fördelat på länder och olika typer av projekt.

7.3 Politikens inriktning

Enligt 1997 års energipolitiska program ligger tyngdpunkten i energipolitiken på forskning, utveckling och demonstration av ny teknik för en effektivare tillförsel och användning av energi. Programmets inriktning bygger på ett nära samarbete med näringslivet. Syftet är att kraftigt minska kostnaderna för ny miljövänligare och effektivare energiteknik. Programmet löper till och med utgången av 2004 och erfarenheterna skall utvärderas i god tid.

En fortsatt integrering av energimarknaderna i Nordeuropa är av grundläggande betydelse för en hållbar energiförsörjning. När de nationella marknaderna öppnas för konkurrens finns ett stort behov av att utforma likartade villkor mellan länderna. De statliga insatserna för att främja en rationell energianvändning och en ökad användning av förnybara energikällor måste anpassas till de nya förutsättningar som råder på den inre marknaden för energi i Europa.

Energipolitiken skall därför inriktas på att förändra de nuvarande stödsystem som gäller fram

till utgången av 2002. Regeringen avser att lämna en energipolitisk proposition innehållande sådana förändringar till riksdagen våren 2002. Vidare förbereder regeringen samtal mellan staten och näringslivet för att identifiera en möjlig samverkan avseende pilotprojekt för vindkraften. Syftet är att därmed demonstrera ny teknik samtidigt som fördjupade kunskaper erhålls om vindkraften.

7.4 Insatser

7.4.1 Insatser inom verksamhetsområdet

Energipolitiska åtgärder på kort sikt

Åtgärder för minskad elanvändning

Det energipolitiska programmet innefattar åtgärder med syfte att minska elanvändningen i bostäder och lokaler. Energimyndigheten och Boverket ansvarar för att genomföra åtgärderna. Stöden administreras av länsstyrelserna. Insatserna utgörs av stöd till konvertering av fastigheter och anslutning till fjärrvärme, stöd till utbyggnad av fjärrvärmenätet, stöd till konvertering till individuell uppvärmning samt stöd till investeringar i solvärme.

Utvärderingen av de stöd för att minska elanvändningen som infördes under 1998 visade dock tidigt att målen för minskad elanvändning inte skulle uppnås. Regeringen föreslog därför i den ekonomiska vårbudgetpropositionen 1999 (prop. 1998/99:100, bet. 1998/99:FiU27, rskr. 1998/99:262) att bidragen skulle upphöra fr.o.m. utgången av april 1999. Därtill genomförde regeringen en översyn av hur bidragen i fortsättningen bör vara utformade.

Riksdagen har därefter beslutat att återinföra de delar av bidragen som avser konvertering till fjärrvärme och till individuell uppvärmning från den 1 januari 2001 (prop. 2000/01:1, bet. 2000/01:NU3, rskr. 2000/01:111). De förändringar som då aviserades har nu genomförts. Syftet med förändringen av åtgärderna är att öka förutsättningarna att uppfylla det mål som riksdagen har beslutat (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12, rskr. 1996/97:272) om en minskad elförbrukning om 1,5 TWh.

De återinförda bidragen för konvertering innebär att förutsättningarna ökar att uppfylla målet. Den främsta förändringen innebär att del-

konverteringar, som innebär att hushållet även efter installationen till viss del är beroende av el för sin värmeförsörjning, numera är bidragsberättigade. Bidragsnivån för stöden har också sänkts för att räcka till fler projekt.

Vidare infördes ett stöd till utbyggnad av fjärrvärmenätet inom åtgärderna för att minska elanvändningen i januari 2000. Åtgärden ingår i 1997 års energipolitiska program. På grund av den Europeiska kommissionens prövning av stödet försenades införandet.

Ett statligt stöd för solvärme infördes den 1 juni 2000. Stödet syftar dels till att främja användningen av solvärmeteknik för uppvärmning av bostäder, dels till att främja utvecklingen av mera kostnadseffektiv solvärmeteknik.

Under 2000 var utgifterna för samtliga elminskande åtgärder 120 miljoner kronor, vilket kan jämföras med 195 miljoner kronor för 1999.

Åtgärder för att öka tillförseln av förnybar elproduktion

De energipolitiska åtgärderna på kort sikt innefattar även åtgärder för att öka tillförseln av el från förnybara energikällor i form av stöd för investeringar i vindkraftverk, småskaliga vattenkraftverk och anläggningar för kraftvärmeproduktion. Kostnaderna för att producera el från förnybara energikällor bedöms på sikt kunna minskas genom bl.a. effektivare upphandling av ny teknik. Energimyndigheten kan därför lämna ett bidrag för upphandling av ny teknik för elproduktion med förnybara energislag.

Vid sidan om de olika investeringsbidragen för ökad tillförsel av el från förnybara energikällor finns ett särskilt skydd (stöd) till småskalig elproduktion, den s.k. 9-öringen. Stödet har betalats ut till köpare av el som producerats sedan den 1 november 1999. Det lämnas under förutsättning att det träffats ett avtal där det framgår att stödet i sin helhet kommer innehavaren av den småskaliga produktionsanläggningen till godo.

Utgifterna för samtliga åtgärder för att öka tillförseln av el från förnybara energikällor uppgick till 348 miljoner kronor 2000, jämfört med 87 miljoner kronor 1999.

Initiativ för att främja förnybar elproduktion har också vidtagits inom den Europeiska unionen. Den Europeiska kommissionen har beslutat om ett förslag till direktiv om främjande av el från förnybara energikällor på den inre marknaden för el den 10 maj 2000. Syftet med direktivet

är att skapa ett ramverk som, på medellång sikt, skall bidra till att öka andelen el som baseras på förnybara energikällor. Direktivet anger bl.a. ett indikativt (vägledande) mål om att andelen el från förnybara energikällor skall uppgå till 22 procent 2010. Andelen beräknas på den totala användningen av el och varje medlemsland skall inom ett år från direktivets ikraftträdande presentera ett nationellt indikativt mål. Beslut om direktivet väntas under hösten 2001. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag till indikativt mål för andelen el från förnybara energikällor och börja implementera direktivet i samband med en energipolitisk proposition våren 2002.

Åtgärder för en effektivare energianvändning

Programmet innehåller också åtgärder för en effektivare energianvändning. För en allsidig och aktuell information om energisystemet och energieffektiv teknik finns statliga resurser avsatta för information, utbildning m.m. Vidare ingår i programmet ett stöd till teknikupphandling för att utveckla och introducera energieffektiv teknik på marknaden. Bidrag kan även lämnas för provning, märkning och testning av energikrävande produkter och system. Kommunerna har möjlighet att söka bidrag för lokal rådgivning inom energiområdet. Samtliga åtgärder administreras av Energimyndigheten med undantag av märkning, provning och certifiering, som administreras av Konsumentverket.

Utgifterna för samtliga åtgärder inom en effektivare energianvändning uppgick till 63 miljoner kronor 2000, vilket kan jämföras med 59 miljoner kronor 1999.

Därtill har den Europeiska unionen slutit ett avtal med USA om ett gemensamt program för energimärkning av kontorsutrustning under 2000. Sverige verkade aktivt för att programmet skulle kunna genomföras. Vidare beslutade den Europeiska kommissionen den 11 maj 2001 om ett förslag till direktiv om byggnaders energiprestanda. Syftet med direktivet är att gynna kostnadseffektiva förbättringar av energiprestanda i byggnader inom EU. Förslaget kommer att diskuteras i det Europeiska rådet under hösten 2001.

Övriga energipolitiska åtgärder på kort sikt

Delegationen för el- och värmeförsörjning i Syd-sverige

För att stärka energisituationen i Sydsverige inrättades Delegationen för Energiförsörjning i Sydsverige i juni 1997. Den har till uppgift att initiera åtgärder som stärker regionens el- och värmeförsörjning. Åtgärderna gäller såväl energihushållning och minskad elanvändning som utbyggnad av el- och värmeproduktion. Delegationen bidrar med planerings- och projekteringsstöd och utreder behovet av investeringar i infrastruktur. Effektivare energianvändning och en ökad användning av förnybara energislag är angelägna mål, liksom ett bättre utnyttjande av det befintliga naturgasnätet. Verksamheten skulle ha pågått mellan 1998 och 1999, men har ännu inte avslutats.

Regeringen beslutade i maj 2001 att förlänga delegationens verksamhet som slutredovisas senast den 31 december 2002. På så sätt kommer delegationen hinna med att följa upp, utvärdera och avsluta sitt arbete. Utgifterna för delegationens verksamhet uppgick till 60 miljoner kronor 2000, vilket kan jämföras med 40 miljoner 1999.

Åtgärder med anledning av stängningen av Barsebäcksverket

Staten har tecknat ett avtal med Sydkraft AB och Vattenfall AB om att ersätta företagen för merkostnader för avställnings- och servicekostnader för Barsebäcks första reaktor och för singeldrift av den andra reaktorn (prop. 1999/2000:63, bet. 1999/2000:NU11, rskr. 1999/2000:200). Avtalet tecknades i november 1999 och sträcker sig till och med 2017. Kostnaderna för att uppfylla statens del av avtalet uppgick till 1,2 miljarder kronor under 2000, varav huvuddelen finansierades genom utdelningen från Vattenfall.

Enligt riktlinjerna för energipolitiken skulle den andra reaktorn i Barsebäcksverket ställas av före den 1 juli 2001. Ett villkor för stängningen är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och minskad användning av el.

Enligt regeringens bedömning (skr. 2000/01:15) och riksdagens beslut i december 2000 (bet. 2000/01:NU3) uppfylldes inte villkoren för en stängning av den andra reaktorn i Barsebäck före den 1 juli 2001. Regeringen och riksdagen bedömde att villkoren inte var uppfyllda vad avser kraftbortfallet, effektbalansen samt miljö och klimat. Regeringen bedömde dock att

en stängning bör kunna ske senast under 2003. En förnyad prövning genomförs under hösten 2001.

EU:s ramprogram för energi

Inom EU löper under perioden 1998 – 2002 ett ramprogram för energi och därmed sammanhörande åtgärder. Ramprogrammet består av delprogrammen ALTENER (främjande av förnybara energikällor), SAVE (främjande av energieffektivisering), ETAP (analys och uppföljning inom energisektorn), SYNERGY (samarbete med tredje land), CARNOT (ny teknik för fastbränsle) och SURE (säkerhetsaspekter inom kärnenergiesektorn). För svenskt vidkommande är framför allt insatserna kring förnybara energikällor, energieffektivisering och uppföljning av stort intresse.

Ett långsiktigt uthålligt energisystem

De långsiktiga åtgärderna inom det energipolitiska programmet syftar till att främja utvecklingen av ny energiteknik som bidrar till utvecklingen av ett ekonomiskt och ekologiskt uthålligt energisystem.

De övergripande målen för energiforskningen är att bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens inom universiteten, högskolorna och i näringslivet för utveckling och omställning av energisystemet i enlighet med riksdagens energipolitiska beslut 1997. Energiforskningen skall bidra till att stabila förutsättningar skapas för ett konkurrenskraftigt näringsliv och till en förnyelse och utveckling av den svenska industrin. Energiforskningen skall också bidra till ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen.

De statliga insatserna skall bidra till uppbyggnad av kunskap inför framtida kommersiella tillämpningar, effektivisering av den teknik som idag är kommersiell samt utveckling av ny konkurrenskraftig teknik med högre verkningsgrad och låg miljöpåverkan. Områden som särskilt prioriteras är bl.a. kraftvärme baserad på biobränslen, biobränslebaserad kraftproduktion, biobränsleförsörjning inklusive hantering och nyttiggörande av askor och nya processer för etanolproduktion baserad på cellulosahaltiga råvaror. Vidare skall alternativa drivmedel, ny teknik för storskaligt utnyttjande av vindkraft och havsbaserad vindkraft, solceller samt forsknings-

och utvecklingsarbete för energieffektivisering i bebyggelse, industri- och transportsektorn prioriteras.

Energiforskning

Inom energiforskningen stöder staten forskningsprogram och forskningsprojekt som främst genomförs vid universitet och högskolor. Syftet är att bygga upp kompetens och sammanhållen kunskap till stöd för det långsiktiga arbetet med att skapa ett uthålligt energisystem. Vanligen finansieras dessa forskningsprogram helt med statliga medel, men viss medfinansiering från andra finansörer eller näringsliv kan förekomma. Utgifterna uppgick till 371 miljoner kronor under 2000, vilket kan jämföras med 205 miljoner kronor under 1999.

Energiteknikstöd

Staten stöder även mera tillämpade forsknings- och utvecklingsinsatser. Energiteknikstöd används för delfinansiering av fristående teknikutvecklingsprojekt, utvecklingsprogram och verksamhet vid industriforskningsinstitut. Stödet lämnas främst i form av bidrag, men det finns även möjlighet att bevilja stöd i form av villkorslån. Stödnivån varierar utifrån de tekniska och även i viss mån ekonomiska risker som bedöms vara förenade med genomförandet av projektet, men kan uppgå till högst 50 procent av projekt-kostnaden. En stor andel av energiteknikstödet används för att stödja sammanhållna utvecklingsprogram som finansieras med 40 procent av staten och 60 procent av branschorgan/företag. Även fem s.k. kompetenscentra finansieras genom energiteknikstödet. Utgifterna uppgick till 115 miljoner kronor under 2000, vilket kan jämföras med 154 miljoner kronor under 1999.

Introduktion av ny energiteknik

Staten kan även stödja introduktion av ny energiteknik genom energiteknikbidrag. Energiteknikbidrag lämnas för att främja utvecklingen av teknik baserad på förnybara energislag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskaleanläggningar. Bidraget syftar till att reducera den ekonomiska risk ett företag tar när tidigare oprövad teknik ska etableras i fullskaleanläggningar. Energiteknikbidrag får lämnas till enskilda projekt samt till svenskt och internationellt forsknings- och utvecklingsarbete. Energiteknikbidrag får uppgå till högst 50 procent av kostnaden för projektet. Energiteknikbidraget används dessutom för att fullfölja

ekonomiska åtaganden som beslutats inom programmet för främjande av biobränslebaserad elproduktion, FABEL, vilket avslutades den 1 juli 1997. Utgifterna uppgick till 47 miljoner kronor under 2000, vilket kan jämföras med 80 miljoner kronor under 1999.

Samverkansprogram för utveckling av mer miljöanpassade fordon

Inom insatserna för ett långsiktigt uthålligt energisystem finansieras även delar av det särskilda samverkansprogram för utveckling av mer miljöanpassade fordon som initierades i april 2000 genom ett avtal mellan svenska staten och fordonstillverkarna. Vinnova ansvarar tillsammans med Programrådet för Fordonsteknisk Forskning (PFF) för att genomföra samverkansprogrammet.

Långsiktiga avtal inom industrin

För att uppnå en balans mellan miljöhänsyn och hänsyn till industrins konkurrenskraft behöver nya styrmedel utvecklas som komplement till lagstiftning, skatter och subventioner. Regeringen undersöker möjligheterna att istället för höjd koldioxidskatt använda långsiktiga avtal med den energiintensiva industrin för att nå utsläppsminskningar. Regeringen beslutade därför i augusti 2000 att utse en förhandlare med uppgift att ta fram underlag och förslag till långsiktiga avtal för en effektiv energianvändning i den energiintensiva industrin och för minskade utsläpp av växthusgaser. Målet är att genom avtalen stimulera industrin till att genomföra kostnads-effektiva åtgärder som leder till minskade utsläpp av växthusgaser. Förhandlaren skall rapportera till regeringen senast den 31 oktober 2001.

EU:s ramprogram för forskning och utveckling

Den Europeiska unionens femte ramprogram för forskning och utveckling har som mål att förbättra Europas industriella konkurrenskraft, exploatera den inre marknadens fördelar samt att tillfredsställa samhällets behov av en hållbar utveckling och förbättrad livskvalitet. Inom femte ramprogrammet genomförs inom delprogrammet Energi insatser kring renare energisystem, inbegripet förnybara energikällor, samt ekonomisk och effektiv energi för ett konkurrenskraftigt Europa. Arbetet pågår för att beslut ska kunna fattas om ett sjätte ramprogram för forskning och utveckling för perioden 2002 – 2006.

Insatsernas inriktning

Enligt den redovisningsmodell som Energimyndigheten utvecklat och använt sedan 2000 baseras redovisning och analys av insatserna på en indelning i sexton utvecklingsområden, organiserade inom fem tematiska områden. Med utvecklingsområde avses ett väl avgränsat område med gemensamt mål och med en någorlunda likartad bedömd tid till kommersialisering.

Nedan följer en kort beskrivning av verksamheten inom de fem olika temaområdena. Omfattningen av insatserna inom de olika områdena framgår under avsnitt 7.5.1.

Temaområde Bränslebaserade energisystem

Bränslebaserade energisystem är det temaområde inom vilket de största insatserna görs. Området innehåller bl.a. insatser för att främja en *uthållig produktion och användning av biobränslen* och av *avfallsbränslen*. Verksamheten inom området bidrar såväl till ökad kunskap om effekterna av ett ökat bränsleuttag, samt om skogens möjliga roll i klimatarbetet. Verksamheten bidrar också till att ny kostnadseffektiv teknik kan introduceras för uttag av bränslen och för återföring av aska från biobränslen. *Kraftvärme* och *storskalig värmeproduktion* är utvecklingsområden där teknik finns etablerad på marknaden. Insatserna fokuseras mot verksamhet för att effektivisera dagens teknik och för att utveckla ny konkurrenskraftig kraftvärmeteknik med högre verkningsgrad och lägre påverkan på miljön.

Inom utvecklingsområdet *Vätgasbaserade energisystem* genomförs insatser som skall bidra till att bygga upp kunskap om inför framtida kommersiell användning av bränsleceller inom kraftindustrin. Dessutom genomförs vissa forskningsinsatser kring artificiell fotosyntes, eller teknik för att producera vätgas från vatten med hjälp av solljus i en process motsvarande den som sker i gröna växter. De senare insatserna är långsiktiga till sin karaktär.

Temaområde Transport

Transportsektorn är en viktig del av energisystemet. Framförallt vägtrafiken ger upphov till en väsentlig del av Sveriges klimatpåverkande utsläpp. Ett viktigt utvecklingsområde inom temaområdet gäller *Produktion av biodrivmedel*. Verksamheten är inriktad mot att utveckla teknik för att producera alternativa drivmedel och mot att sänka produktionskostnaderna.

Den största enskilda insatsen inom utvecklingsområdet *Produktion av biodrivmedel* utgörs

av det särskilda programmet för att utveckla processer för att framställa etanol ur skogsråvara. Arbetet pågår bl.a. för att få till stånd en pilotanläggning. Ett sådant beslut har dock ännu inte kunnat tas, till viss del beroende på industrins svårigheter att bidra till finansieringen. Insatserna syftar bland annat till att sänka produktionskostnaderna för att möjliggöra en introduktion av etanol som drivmedel i större skala och därmed minska transportsektorns klimatpåverkan.

Bland övriga biodrivmedel som är föremål för studier kan nämnas metanol och dimetyleter (DME).

Andra insatser inom transportområdet avser *Teknikutveckling av förbränningsmotorer* och *Elektriska drivsystem för vägfordon*. Insatserna är fokuserade på att vidareutveckla och effektivisera konventionella kolvmotorer, t.ex. genom att införa variabel kompression, men även för att utveckla nya alternativa motorkoncept som gasturbiner, frikolvmotorer och stirlingmotorer. Arbetet med den s.k. HCCI-motorn (Homogeneous Charge Combustion Ignition) visar på möjligheten att utveckla en motor med hög verkningsgrad och extremt låga utsläpp av kväveoxider. Intresset från industrin är stort och en demonstration av tekniken är nära förestående.

Elektriska drivsystem är av stort intresse för framtidens vägfordon, inte bara för rena elfordon utan också för s.k. hybridfordon och för fordon med bränsleceller som energikälla. Inom forskningsprogrammet Energisystem i vägfordon genomförs insatser kring batteri- och bränslecellsteknik, superkondensatorer, avancerad elmotorteknik samt styr- och reglersteknik.

Energimyndighetens verksamhet på transportområdet kan ses som ett viktigt komplement till det särskilda samverkansprogrammet för utveckling av mer miljöanpassade fordon.

Temaområde Elproduktion och kraftöverföring

Insatserna kring elproduktion inom temaområdet *Elproduktion och kraftöverföring* avser sådan teknik som inte bygger på förbränning, d.v.s. främst *vindkraft*, *vattenkraft* och *solceller*. Vindkraften är ett etablerat men ännu inte moget utvecklingsområde, där insatserna fokuseras på att främja effektivare och billigare teknik. Vindkraften är ett prioriterat område. Ny teknik och nya produkter förväntas kunna leda till ett genombrott vad gäller sänkta kostnader för vindkraften.

När det gäller solceller stöder Energimyndigheten och Stiftelsen för Miljöstrategisk Forskning (MISTRA) tillsammans verksamheten vid *Ångström Solar Center*, som är världsledande när det gäller tunnfilmssolceller av s.k. CIGS-typ. Utvärderingen av verksamheten visade på en utmärkt och mycket konkurrenskraftig vetenskaplig plattform. För närvarande förs diskussioner om formerna för en kommersialisering av forskningsresultaten, vilket skulle kunna leda till ny industriell verksamhet på en expansiv global marknad.

Utvecklingsområdet *Kraftöverföring och distribution* utgör ett i huvudsak moget område. Insatserna är inriktade på att stödja övergången till system med en ökande andel decentraliserad kraftproduktion, till exempel från småskaliga anläggningar baserade på förnybara energikällor.

Temaområde Industri

Konkurrenskraften för den energiintensiva industrin är av stor betydelse för Sveriges ekonomiska utveckling samtidigt som verksamheten är ett väsentligt inslag i energisystemet. Verksamheten inom temaområdet är inriktad på dels att effektivisera och utveckla strategiskt viktiga och energikrävande *enhetsprocesser* inom t.ex. massa- och pappersindustrin eller stålindustrin, dels mot effektiviseringar vad gäller *hjälpssystem* som pumphar, fläktar, tryckluft och belysning. Under 2000 har exempelvis insatser kring s.k. högtemperaturförbränning initierats i samverkan med stålindustrin. Tekniken kan leda till väsentliga energibesparingar genom att mer värme kan återvinnas i processen.

Temaområde Bebyggelse

En väsentlig del av insatserna inom temaområdet avser *Uppvärmning, kylning och klimatskal*, och inriktas mot småskalig användning av biobränslen, fjärrvärme, solvärme, värmepumpsteknik och småskalig kraftvärme samt mot byggnadskomponenter och klimatskal (väggar, tak, m.m.). Insatserna fokuseras mot att minska beroendet av el och olja för uppvärmning. Energimyndigheten prioriterar särskilt utvecklingen av teknik för pelletseldning och för värmepumpar.

Insatserna inom utvecklingsområdet *Komponenter och hjälpssystem* syftar till att effektivisera exempelvis ventilation, belysning, vitvaror, hemelektronik och kontorsutrustning.

Energipolitiskt motiverade internationella klimatsatser

För att utveckla, genomföra och utvärdera investeringsprojekt mot klimatpåverkan och därtill kopplade överföringar av utsläppsrätter, har Energimyndigheten möjligheten att bevilja lån och bidrag till projekt i andra länder. Myndigheten förbereder, genomför, utvärderar och utvecklar metoder för klimatprojekt enligt Klimatkonventionen och dess Kyotoprotokoll. Sveriges deltagande i Världsbankens Prototype Carbon Fund (PCF), som verksamt bidragit till att utforma reglerna, finansieras också inom dessa insatser.

Energimyndigheten stödjer främst projekt inom ramen för gemensamt genomförande, som innebär att investeringar genomförs i andra länder för att begränsa eller minska utsläpp av växthusgaser som påverkar klimatet. Konkreta projekt genomförs bilateralt av Energimyndigheten och multilateralt genom Sveriges deltagande i PCF. Utgångspunkterna för projekten är att de skall vara kostnadseffektiva och ge klimatomfattig additionalitet. Det innebär att de skall vara förenade med jämförelsevis låga kostnader och medföra utsläppsminskningar som inte hade genomförts utan dessa insatser. Dessa insatser och minskningar av utsläpp kan eventuellt komma att tillgodoräknas Sverige i uppfyllandet av våra åtaganden enligt protokollet.

Regeringen har i juli 2001 beslutat uppdra åt chefen för Näringsdepartementet att tillkalla en parlamentarisk delegation med uppgift att arbeta fram ett förslag för att tillämpa Kyotoprotokollets flexibla mekanismer för svensk räkning. Ett sådant system kan leda till att de potentiella effektiviseringsvinsterna med avreglerade energimarknader tas till vara samtidigt som de långtgående åtagandena inom klimatarbetet kan uppfyllas till lägre kostnader.

Utgiften för verksamheten uppgick till 20 miljoner kronor 2000, vilket kan jämföras med 30 miljoner kronor 1999.

7.4.2 Insatser utanför verksamhetsområdet

Verksamhetsområdet påverkas även av de insatser som görs inom verksamhetsområdena Elmarknadspolitik och Övriga energimarknader. Effektfrågan är en av de avgörande för ställnings-

tagandet kring stängningen av den andra reaktorn i Barsebäck. Utbyggnaden av bl.a. fjärrvärmenätet påverkar möjligheten att på sikt kunna nå ett ekologiskt uthålligt energisystem.

Energimyndigheten i samråd med Konsumentverket arbetar med att utveckla åtgärder för effektivare energianvändning som är anpassad till marknadens funktion. Uppdraget redovisas under dels avsnitt 5.4.1, dels avsnitt 7.5.2.

Inför det fortsatta arbetet med att förverkliga strategin för fortsatt skatteväxling beslutade regeringen i april 2001 att tillkalla en parlamentarisk kommitté, *Översyn av regler för nedsättning av energiskatter för vissa sektorer* (dir. 2001:29). Kommittén skall utreda utformningen av regler för nedsättning av skatt på energi som förbrukas för uppvärmning och drift av stationära motorer inom sektorer som är utsatta för internationell konkurrens. Vidare skall kommittén analysera och föreslå lämpliga kriterier för vad som bör anses vara konkurrensutsatt verksamhet och i vad mån detta bör motivera energiskattelättnader.

Vidare har regeringen i april 2001 lämnat propositionen *Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier* (prop. 2000/01:130) som har aviserat flera åtgärder inom energiområdet. Bland annat har föreslagits att Energimyndigheten redan från i år skall arbeta med miljömålet *Frisk luft*.

Regeringen har sedan 1998 gett stöd till s.k. lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet (LIP). Programmet omfattar i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2002 totalt 6,6 miljarder kronor under budgetåren 1998-2003. Hittills (t.o.m. första halvåret 2001) har regeringen fattat beslut om statsbidrag omfattande 5,6 miljarder kronor. Till och med första halvåret 2001 har 136 kommuner fått del av statsbidraget.

De investeringsprogram som beviljats stöd omfattar ett brett spektrum av åtgärder som minskar miljöbelastningen, ökar resurseffektiviteten eller bidrar till en hållbar försörjning. En stor del av åtgärderna har bäring på klimatproblemen. Trettio procent av beviljade bidrag, 1,7 miljarder kronor, har gått till investeringar i energiomställning och energieffektivisering.

De investeringar som hittills beviljats stöd kommer enligt uppgifter i ansökningarna att leda till att fossila bränslen och elektricitet ersätts med förnybar energi motsvarande 2,6 TWh per år och energianvändningen effektiviseras motsvarande 2,2 TWh per år. Åtgärder inom såväl

energi som övriga områden beräknas reducera koldioxidutsläppen med 1,7 miljoner ton per år, vilket skulle motsvara 2,4 procent av Sveriges utsläpp av växthusgaser. Stödet till lokala investeringsprogram kommer enligt dessa beräkningar att påtagligt bidra till att minska Sveriges utsläpp av växthusgaser (se utgiftsområde 18 *Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande*).

Klimatfrågans växande betydelse ger skäl till att fokusera de statliga bidragen på åtgärder som minskar utsläppen av växthusgaser. Stödet till lokala investeringsprogram föreslås i denna proposition (se utgiftsområde 20 *Allmän miljö- och naturvård*) ersättas av ett stöd till lokala klimatinvesteringsprogram (Klimp).

Vidare förs klimatförhandlingar inom ramen för FN:s klimatkonvention i syfte att möjliggöra att Kyotoprotokollet ratificeras och träder i kraft. Regeringen avser att lämna en klimatpolitisk proposition till riksdagen hösten 2001. Propositionen klargör det nära sambandet mellan klimat- och energipolitik.

7.5 Resultatbedömning

7.5.1 Resultat

Resultaten för åtgärderna inom det energipolitiska programmet redovisas nedan.

Energipolitiska åtgärder på kort sikt

Bidrag för att minska elanvändning

Åtgärder för att minska elanvändningen infördes den 1 januari 1998 och avser tiden från den 1 juli 1997. Målet är att åtgärderna skall leda till en minskad årlig elanvändning på 1,5 TWh under perioden 1998 – 2002.

För 2000 tilldelades Energimyndigheten 15 miljoner kronor för stöd till utbyggnad av fjärrvärmenätet. Det anslagna beloppet har förbrukats. För de sammanlagt 21 ärenden som beviljats bidrag uppgår den beräknade elminskningen till omkring 152 GWh.

Genom revidering av relevanta förordningar upphörde stödet till effektminskande åtgärder den 20 april 1999 (se avsnitt 7.4.1). Inga beslut om bidrag har heller fattats för konvertering till fjärrvärme respektive enskild uppvärmning sedan

den 20 april 1999 fram till dessa att stöden återinfördes i reviderad form den 1 juni 2001.

Investeringsstödet för solvärme infördes den 1 juni 2000. För budgetåret 2000 avsattes 10 miljoner kronor medan 20 miljoner kronor avsattes för 2001. Hittills inkomna ansökningar uppskattas av Energimyndigheten kunna leda till en minskad energianvändning på omkring 7,5 GWh. Då all den ersatta energin inte är elvärme beräknas den minskade elanvändningen dock endast uppgå till 3,3 GWh.

Ett syfte med stödet till solvärme är att främja

utvecklingen av mera kostnadseffektiv solvärmeteknik. Solfångarförsäljningen ökade från knappt 10 000 kvadratmeter 1999 till drygt 14 000 kvadratmeter 2000. Den genomsnittliga kostnaden för solvärmeinstallationer var omkring 12 kronor och 60 öre kronor per årlig kWh under perioden 1992 – 1997. Statistik från perioden den 1 juni 2000 – den 30 april 2001 visar en sänkning av kostnadsläget med omkring 20 procent till en nivå kring 10 kronor per årlig kWh.

Resultaten av de olika åtgärderna för att minska elanvändningen framgår av följande tabell.

Tabell 7.1 Sammanställning över effekt- och prestationsmått, perioden 1998 - 30 juni 2001

Uppföljande resultatmål/delprogram	Konvertering till fjärrvärme	Konvertering till individuell bränsleeldning	Effektminskande åtgärder	Solvärme
Anslag t.o.m. 2001, mkr	440	282	180	30
<i>Prestationsmått</i>				
Antal ansökningar	10 800	8 400	25 600	1 797
Sökt belopp, mkr	-	180	240	-
Beslutat belopp, mkr	230	100	150	10,8
Utbetalt belopp, mkr	210	100	140	4
<i>Effektmått</i>				
Energi				
Effekt, MW netto	140	50	15	
Årlig reduktion, GWh	250 ¹	120 ¹	30 ¹	7,5 ²
Ekonomi				
Statligt bidrag, kr/kW	1 500	2 400	9 300	
Statligt bidrag, kr/års-kWh	0,9	1,0	5,3	2,2
Total investering, kr/kW	5 000	8 500	-	
Total investering, kr/års-kWh	2,9	3,4	-	10,1
Andel statlig finansiering, %	30	30	-	ca 23

¹ Beviljade ansökningar.

² Inkomna ansökningar.

Källa: Energimyndighetens rapport *Det kortsiktiga programmet för omställning av energisystemet* (ER 12:2001).

Som framgår av tabell 7.1 ligger de statliga bidragskostnaderna för konvertering till fjärrvärme och enskild uppvärmning båda kring 1 krona per årlig kWh. Bidragskostnaderna för solvärmestödet är högre per kWh, men detta stöd syftar även till att stimulera branschen och främja utveckling av mera kostnadseffektiva produkter. Det avskaffade bidraget till effektminskande åtgärder var väsentligt mindre kostnadseffektivt.

Under 2000 var utgifterna för samtliga elminskande åtgärder 120 miljoner kronor, vilket kan jämföras med 195 miljoner kronor för 1999.

Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor

Målet med åtgärderna för att öka tillförseln av

elektricitet från förnybara energikällor är att öka tillförseln med totalt 1,5 TWh per år under perioden 1998 – 2002. Fördelningen mellan energislagen är 750 GWh bibränslebaserad kraftvärme, 500 GWh vindkraft samt 250 GWh småskalig vattenkraft. Därutöver ingår också resurser för att utveckla och pröva metoder för upphandling av ny elproduktionsteknik i syfte att på sikt minska kostnaderna för att främja förnybar elproduktion. Resultaten från de olika insatserna fram till den 30 juni 2001 redovisas i tabell 7.2.

Tabell 7.2 Sammanställning över effekt- och prestationsmätt för åtgärder för att öka elproduktionen från förnybara energikällor, perioden 1998 – 30 juni 2001

Uppföljande resultatmål/delprogram	Biobränslebaserad kraftvärme	Vindkraft	Småskalig vattenkraft
Anslag t.o.m. 2001, mkr	365	310	56
<i>Prestationsmätt</i>			
Antal ansökningar	30	230	30
Sökt belopp, mkr	1 100	600	20
Nettobevilljat belopp, mkr	440	330	6
Utbetalat belopp, mkr	230	200	2
<i>Effektmätt</i>			
Energi			
Effekt, MW	160	230	3
Årlig produktion, GWh, normalårsberäknad	880	550	10
Ekonomi			
Statligt bidrag, kr/kW	2 700	1 400	1 800
Statligt bidrag, kr/kWh	0,5	0,6	0,6
Total investering, kr/kW	12 500	9 000	13 200
Total investering, kr/kWh	2,4	3,9	3,0
Andel statlig finansiering, %	22	15	15

Källa: Energimyndighetens rapport Det kortsiktiga programmet för omställning av energisystemet (ER 12:2001).

De anslagna resurserna för biobränslebaserad kraftvärme fulltecknades under 1999. Under 2000 har Energimyndigheten därför inte fått in några nya ansökningar för *biobränslebaserad kraftvärme*. Genom de projekt som beviljats under tidigare år har i princip hela det tilldelade anslagsbeloppet bundits upp genom beslut. Utbetalat belopp uppgår till 230 miljoner, varav 126 miljoner betalats ut under 2000. Målet om 750 GWh kommer därmed att uppnås. Anläggningarna tas successivt i drift från och med 2000. Produktion i samtliga anläggningar beräknas ske från och med 2003.

Situationen för vindkraften är fortsatt sådan att tillgången på investeringsbidrag är mindre än efterfrågan. Under 2000 kom 33 ansökningar in, vilket kan jämföras med 152 åren 1997 – 1999. I princip är därmed samtliga avsatta resurser uppbundna. Ansökt bidragsbelopp uppgick till 91 miljoner kronor för 2000. Inneliggande ansökningar under handläggning vid Energimyndigheten omfattade ett bidragsbelopp om totalt 285 miljoner kronor i maj 2001. Under 2000 producerades 0,45 TWh elektricitet och den totala installerade effekten var 241 MW. Det produktionsmål som ställts upp kommer att uppnås.

Avseende småskalig vattenkraft innebär de miljökriterier som utarbetats av Energimyndigheten, i samråd med Naturvårdsverket och Fiskeriverket, att intresset för investeringsbidrag i småskalig vattenkraft har varit lågt. Energimyndigheten har totalt tagit emot 27 ansökningar, varav två under 2000. Tio ansökningar har beviljats bidrag och en av dessa har tagits tillbaka. Be-

viljat stöd uppgår åren 1997 – 2000 till totalt 6,4 miljoner kronor. För 2000 beviljades 2,2 miljoner kronor. Nyttillkommen elproduktion för anläggningar som beviljats bidrag till och med 2000 beräknas till totalt 12,9 GWh el per år. Det uppsatta produktionsmålet om 250 GWh bedöms således inte kunna uppnås.

Vad gäller *upphandling av ny elproduktionsteknik* har uppdraget förändrats sedan projektet påbörjades under 1998. Under våren 2000 har resurser använts till att stödja regeringens arbete med att utforma ett system med gröna certifikat för att främja av förnybar elproduktion. De förändrade förutsättningarna har inneburit att upphandlingen inte kunnat genomföras enligt de ursprungliga intentionerna.

Utgifterna för samtliga investeringsåtgärder för förnybar elproduktion uppgick till 175 miljoner kronor under 2000, jämfört med 87 miljoner under 1999.

För *skyddet till småskalig elproduktion* betalades 173 miljoner kronor ut till 113 köpare av el under 2000. Utgifterna bestod till större delen av skyddet för den småskaliga vattenkraften.

Det totala stödet för de olika förnybara kraftslagen framgår av tabell 7.3. Den stora skillnaden mellan dem består av miljöbonusen och skyddet för småskalig elproduktion. Det bör samtidigt nämnas att kostnaderna i denna tabell och i den tidigare skiljer sig från varandra. Kostnaderna i tabell 7.2 är beräknade på investeringskostnaden. För kostnaderna i tabell 7.3 har hänsyn tagits till hela avskrivningstiden vid kostnadsberäkningen.

Tabell 7.3 Kostnad för förnybar elproduktion. Befintliga stöd till investering och drift för 2001

	Vindkraft	Småskalig vattenkraft (under 1,5 MW)	Biobränslebaserad kraftvärme
Investeringsbidrag (öre/kWh)	5 ¹	4 – 5 ¹	8 – 10 ²
Driftbidrag (öre/kWh):			
Miljöbonus	18,1	-	-
Småskalig elproduktion (under 1,5 MW)	9	9	-
Summa (öre/kWh)	32,1	13 – 14	8 – 10

¹ Utgör 15 procent av investeringskostnaden.

² Maximalt 25 procent av investeringskostnaden.

Källa: Energimyndigheten.

Åtgärder för effektivare energianvändning

Åtgärderna syftar till att främja en effektiv användning av energi och omfattar främst information och kunskapsspridning till olika målgrupper. Det är av olika skäl svårt att följa upp dessa åtgärder kvantitativt. Den uppföljning som har skett har därför varit inriktad på en kvalitativ uppföljning.

För att öka kunskapen och stimulera intresset för ekonomiskt och miljömässigt motiverade energieffektiviseringar genomförs informations- och utbildningsinsatser. Under året har Energimyndigheten producerat och distribuerat faktablad och skrifter om energianvändning i byggnader, industri och inom transporter, i samarbete med Konsumentverket. Informationen riktar sig till såväl specifika användargrupper som till allmänheten. Energimyndigheten har även genomfört informationskampanjer för att stimulera användningen av energisnålare vitvaror och alternativ uppvärmning till elvärme. Programmet *EKO-energi Kommun* bedrivs också i syfte att stödja kommunernas arbete med energieffektivisering i den egna verksamheten.

Vidare har Energimyndigheten genomfört elva teknikupphandlingar under 2000. Teknikupphandling syftar till att stödja produkter eller system där utveckling av ny teknik behövs för att för att få fram energieffektivare teknik. Teknikupphandlingarna genomförs i samarbete med tillverkare och beställare. I flera fall har upphandlingarna skett i samarbete med Energimyndighetens motsvarigheter i andra europeiska länder. I fyra upphandlingar har en vinnare utsetts. Fem upphandlingar har befunnit sig i den senare fasen av teknikspridning. Bland de teknikupphandlingar där vinnare utsetts finns ventilation för småhus, spis med integrerad mikrovågsugn och kombinerat frys- och kylskåp.

Konsumentverket ansvarar för delprogrammet med provning, märkning och certifiering av energikrävande utrustning. Den största delen av de resurser som anslagits har använts för provning av energikrävande utrustning som används i hemmen och för att utveckla de metoder som behövs för att provningarna skall ge relevanta och reproducerbara resultat. En annan betydande uppgift är att upprätthålla och vidareutveckla systemet för obligatoriska energideklarationer av hushållsapparater som är i bruk inom den Europeiska unionen sedan 1995. På prov har under 2000 specialinriktade utbildningsinsatser på plats

i butikerna genomförts för att ytterligare öka andelen energimärkta apparater i handeln.

Bidrag till kommunal energirådgivning har under 2000 beviljats till 285 kommuner, vilket är oförändrat jämfört med föregående år. Energimyndigheten ger viss service åt de kommunala energirådgivarna genom att bl.a. försörja dem med information och skapa kontaktytor åt dem. Under 2000 har uppföljningsinsatserna utvecklats och inneburit att en kvantitativ uppföljning påbörjats av energirådets resultat.

Under 2001 har tre uppföljningar av den kommunala energirådgivningen blivit färdiga. De visar att det inte går att bevisa att energirådgivningen har påverkat användningen av hushållsel under 1998 och 1999. Konsumenternas intresse att nå en energirådgivare har heller inte ökat. Intervjuer med konsumenter indikerar att rådgivningen nästan helt rört val av uppvärmningssystem, när konsumenten redan haft för avsikt att byta panna eller dylikt.

Utgifterna för samtliga åtgärder för effektivare energianvändning uppgick till 63 miljoner kronor under 2000, vilket kan jämföras med 59 miljoner under 1999.

Delegationen för Energiförsörjning i Sydsverige har inte några kvantitativa mål för sin verksamhet. En bedömning av graden av måluppfyllelse är därför svår att göra. I praktiken består delegationens uppgifter dels av att fatta beslut i stödansökningsärenden, dels att ta egna initiativ inom energiområdet. En slutredovisning av delegationens verksamhet skall lämnas senast den 31 december 2002. I slutrapporten kommer bl.a. effekterna av de givna stöden att utvärderas och redovisas.

Långsiktigt uthålligt energisystem

Insatserna kring forskning, utveckling och demonstration inom energiområdet skall bidra till ökad användning av renare och effektivare energiteknik. Verksamheten skall bidra till att stabila förutsättningar skapas för ett konkurrenskraftigt näringsliv och till en förnyelse och utveckling av den svenska industrin. Verksamheten skall bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens på energiområdet inom universiteten, högskolorna och näringslivet. Forskningens inomvetenskapliga kvalitet skall vara hög och insatserna skall vara relevanta.

Insatsernas långsiktiga karaktär innebär att det inte är meningsfullt att mäta måluppfyllelsen med enskilda resultat under ett enskilt år. Nedan redovisas utfall och indikatorer för verksamhetens kvalitet och relevans.

I tabellen 7.4 redovisas antal beviljade projekt och beviljade medel fördelade på de sexton ut-

vecklingsområdena (se avsnitt 7.4.1) samt för kategorin övergripande systemstudier och internationellt samarbete. Redovisningen innefattar inte de forsknings- och utvecklingsinsatser som administreras av Vinnova, Formas eller Vetenskapsrådet.

Tabell 7.4 Antal beviljade projekt och beviljade medel, fördelat på utvecklingsområden, för åren 1998 – 2000

Temaområden/Utvecklingsområden	1998		1999		2000	
	Antal projekt	Beviljat (mkr)	Antal projekt	Beviljat (mkr)	Antal projekt	Beviljat (mkr)
Bränslebaserade Energisystem	139	231,4	149	274,8	234	207,4
Uthållig produktion av biobränsle inkl. askåterföring		44,4	95	64,6	133	43,8
Avfallsbränslen inkl. biogas		10,8	11	10,2	14	8,0
Kraftvärme		129,0	10	120,9	43	106,1
Storskalig värmeproduktion		40,9	24	67,7	34	32,0
Vätgasbaserade energisystem		6,2	9	11,3	10	17,5
Transport	42	34,3	53	91,5	80	49,5
Produktion av biodrivmedel		13,6	31	22,2	36	20,8
Förbränningsmotorer m.m.		20,7	18	52,8	42	24,6
Elektriska drivsystem		- - -	4	16,4	2	4,0
Elproduktion och kraftöverföring	82	84,6	72	66,5	73	86,4
Vattenkraft		2,0	2	4,2	11	8,4
Vindkraft		29,9	56	26,1	48	39,9
Solcellsystem		0,8	7	6,3	5	9,3
Kraftöverföring och distribution		52,5	7	30,4	9	28,8
Industri	20	32,1	35	62,9	44	53,8
Enhetsprocesser inom industrin		31,5	29	61,5	38	50,5
Hjälpssystem inom industrin		0,7	6	1,4	6	3,3
Bebyggelse	83	45,4	111	64,7	103	56,7
Uppvärmning, kylning och klimatskal		24,8	96	56,4	87	44,3
Komponenter och hjälpssystem		20,6	15	8,2	16	12,5
System/Internationellt/m.m.	47	12,4	88	27,4	84	38,4
Energisystemstudier, m.m..		6,6	19	6,5	35	20,2
Övergripande internationellt samarbete		5,7	69	21,0	49	18,2
Summa	413	440,9	508	587,8	618	492,3

Källa: Energimyndigheten.

Det är värt att notera att tabell 7.4 redovisar beviljade medel under respektive år, och inte utbetalade eller upparbetade medel. Tabellen ger alltså snarare en bild av myndighetens arbete med att initiera verksamhet än av den totala omfattningen av den finansierade verksamheten. Trots skillnaderna i beviljade medel har forsknings- och utvecklingsvolymen legat på en relativt konstant nivå under 1998 – 2000. Mot denna bakgrund kan ändå konstateras att de största insatserna görs inom temaområdet *bränslebaserade energisystem*, vilket svarar väl mot betydelsen av biobränslen och avfallsbränslen i energisystemet. Insatserna inom temaområdet *elproduktion och kraftöverföring* är också betydande.

Fördelningen av finansieringen från staten och från näringslivet på de fem tematiska områdena samt det systemövergripande området redovisas i tabell 7.5.

Resurserna används i första hand för att finansiera verksamhet vid universitet och högskolor. Dessa aktörers andel av beviljade medel har ökat från 32 procent 1998 till 43 procent 2000. Verksamheten genomförs till stor del i form av forskningsprogram, utvecklingsprogram eller annan programlagd verksamhet. I tabellen nedan redovisas antalet av Energimyndigheten finansierade forskningsprogram, utvecklingsprogram och kompetenscentra fördelade på de fem aktuella temaområdena.

Tabell 7.5 Forskningsprogram som finansierats av Energimyndigheten under 1998 – 2000

Temaområden	Forskningsprogram			Utvecklingsprogram			Kompetenscentra		
	1998	1999	2000	1998 ¹	1999	2000	1998	1999	2000
Bränslebaserade energisystem	6	7	9	--	7	8	3	3	3
Transport		3	2	--				1	1
Elproduktion och kraftöverföring	5	4	2	--	6	6	2	1	1
Industri	1	1	1	--	4	4			
Bebyggelse	3	2	2	--	4	5			
Summa	15	17	16	21	21	23	5	5	5

¹ För 1998 har utvecklingsprogrammets uppdelning på temaområden inte kunnat redovisas.
Källa. Energimyndigheten.

Den totala budgeten för de 23 *utvecklingsprogrammen* uppgick till omkring 300 miljoner kronor under 2000, varav näringslivet bidrog med cirka 185 miljoner kronor. Detta motsvarade i stort den normala finansieringsfördelningen i utvecklingsprogram där den statliga andelen vanligen uppgår till 40 procent. Energimyndigheten bidrar normalt med en tredjedel av finansieringen av kompetenscentra, medan högskolan och näringslivet bidrar med resterande finansiering.

För att säkerställa verksamhetens kvalitet och relevans har Energimyndigheten under 2000 låtit genomföra oberoende utvärderingar av forskningsprogrammen *Fluidbäddsförbränning och förgasning*, *Stationära bränsleceller och Processintegration*, av kompetenscentra *Förbränningsprocesser*, *Högtemperaturkorrosion*, *Katalys*, *För-*

bränningsmotorteknik och Elkraftteknik samt av konsortiet *Materialteknik för termiska energiprocesser* och av *Ångström Solar Center*.

Verksamhetens relevans garanteras även till stor del genom representation från näringslivet och andra aktörer i de olika programmens styrgrupper. Den organisatoriska hemvisten för styrgruppernas ledamöter inom forskningsprogram och kompetenscentra och inom utvecklingsprogram framgår av följande tabeller. Näringslivets representation i utvecklingsprogrammets styrgrupper är hög (62 procent av ledamöterna) och stabil. Andelen representanter från näringslivet i styrgrupperna för de mer långsiktiga insatserna har dock sjunkit något sedan 1998, medan andelen forskare och forskningsfinansiärer har ökat.

Tabell 7.6 Organisatorisk hemvist för styrgruppers ledamöter under 2000 för forskningsprogram och kompetenscentra

Organisation	Forskningsprogram och kompetenscentra					
	1998		1999		2000	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Näringsliv	85	56	100	53	82	46
Universitet och högskola	33	20	37	20	46	25
FoU-finansiärer, inkl. Energimyndigheten	13	8	19	10	22	12
Branschorganisationer	11	7	12	6	13	7
Industriforskningsinstitut	4	3	5	3	3	2
Myndigheter/övriga	9	6	16	8	14	8
Totalt	155	100	189	100	180	100

Källa: Energimyndigheten.

Tabell 7.7 Organisatorisk hemvist för styrgruppers ledamöter under 2000 för utvecklingsprogram

Organisation	Utvecklingsprogram					
	1998		1999		2000	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Näringsliv	96	59	92	63	92	62
Universitet och högskola	24	14	26	18	24	16
FoU-finansiärer, inkl. Energimyndigheten	17	10	12	8	18	12
Branschorganisationer	15	9	9	6	7	5
Industriforskningsinstitut	2	1	1	1	3	2
Myndigheter/övriga	11	7	6	4	4	3
Totalt	165	100	146	100	148	100

Källa: Energimyndigheten.

För att verksamheten skall bidra till att bygga upp en kompetensbas för omställningen av energisystemet genomförs en stor del av insatserna i form av forskarutbildningsprojekt som avses leda fram till disputation för doktorsgrad eller licentiatexamen. Den akademiska granskningen av licentiatarbeten och doktorsavhandlingar är en ytterligare garant för verksamhetens inomvetenskapliga kvalitet. Nedan visas antalet finansierade licentiatier och doktorsexamina fördelat på de fem temaområdena.

Tabell 7.8 Antal finansierade licentiatier och doktorer, åren 1998 – 2000

Temaområden	1998		1999		2000	
	Dr. ^a	Lic. ^a	Dr.	Lic.	Dr.	Lic.
Bränslebase- rade energi- system			14	24	16	15
Transport			8	3	9	1
Elproduktion och kraftöver- föring			9	7	10	13
Industri			4	2	6	3
Bebyggelse			2	1	2	2
Summa	27	32	37	37	43	34

^a För 1998 kan endast totala antalet redovisas medan nya redovisningsrutiner för 1999 och 2000 möjliggör redovisning fördelat på temaområdena.

Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser

Klimatinsatserna syftar till att utveckla, genomföra och utvärdera investeringsprojekt mot klimatpåverkan och därtill kopplade överföringar av utsläppsrätter.

Energimyndigheten och tidigare NUTEK har genomfört cirka 70 projekt i de baltiska länderna samt i Ryssland och Polen sedan 1993. Projekten kan delas in i kategorierna konvertering till bio-
bränsle, åtgärder i distributionsledet (fjärrvärme) samt åtgärder för energieffektivisering i byggnader. Projekten finansieras genom förmånliga lån till kommuner och företag i mottagarländerna.

Under 2000 har ett tidigare inlett projekt i det närmaste färdigställt. Ytterligare ett tidigare godkänt projekt har påbörjats samtidigt som några nya projekt har studerats. Den utdragna förhandlingsprocessen kring regelverk och avtal om tillgodoräknande har påverkat förutsättningarna för att identifiera och genomföra projekt.

En sammanfattning av uppnådda resultat och därmed förenade kostnader ges i nedanstående tabeller.

Tabellerna 7.8 – 7.11 Resultat av genomförda projekt i Baltikum och Ryssland (enligt uppgifter från Energimyndigheten).

Tabell 7.9 Konverteringsprojekt

Land	Antal	Beräknad CO ₂ minskning (ton)	Kostnad per reducerat ton CO ₂ (kr)
Estland	9	1 312 000	43
Lettland	14	1 230 000	48
Litauen	8	625 000	87
Ryssland	8	509 000	81
Samtliga	39	3 676 000	57

Tabell 7.10 Fjärrvärme

Land	Antal	Beräknad CO ₂ minskning (ton)	Kostnad per reducerat ton CO ₂ (kr)
Estland	8	190 000	87
Lettland	5	71 000	203
Litauen	1	4 000	370
Samtliga	14	265 000	122

Tabell 7.11 Energieffektivisering

Land	Antal	Beräknad CO ₂ minskning (ton)	Kostnad per reducerat ton CO ₂ (kr)
Estland	4	29 000	527
Lettland	3	5 000	1 170
Ryssland	4	29 000	196
Samtliga	11	63 000	428

Tabell 7.12 Samtliga projekt

Land	Antal	Beräknad CO ₂ minskning (ton)	Kostnad per reducerat ton CO ₂ (kr)
Estland	21	1 531 000	58
Lettland	22	1 306 000	61
Litauen	9	629 000	88
Ryssland	12	538 000	87
Samtliga	64	4 004 000	67

I tabellerna redovisas kostnaden per enhet utsläppsminskning över projektens livslängd per

land och projektkategori. Projekten har en livslängd på mellan 10 och 25 år.

Utgifterna inkluderar investerings- och transaktionskostnader. Uppgifterna ger endast en grov vägledning och anger övre gränser för faktiska reduktionskostnader. Driftskostnader är inte inberäknade. I flera fall har projekten dock medfört lägre driftskostnader för projekten, exempelvis till följd av minskad bränsleåtgång i energieffektiviseringsprojekt och minskad bränslekostnad i konverteringsprojekten. Under vissa perioder har utsläppsminskningarna blivit mindre än kalkylerat p.g.a. tillfälligt mycket låga priser på fossila bränslen (t.ex. vintern 1999 – 2000).

Av de olika projektkategorierna har konverteringsprojekten lägst kostnad per reducerad koldioxid-enhet. Marknaden för nya konverteringsprojekt i de baltiska länderna är dock begränsad, medan det finns en stor potential för nya projekt i Ryssland. De höga kostnaderna för fjärrvärme- och energieffektiviseringsprojekt i vissa länder (se tabellerna 7.9 och 7.10) kan främst hänföras till att projekten är små och därmed har höga transaktionskostnader per reducerad koldioxid-enhet.

7.5.2 Analys och slutsatser

Energipolitiska åtgärder på kort sikt

Regeringen kan konstatera att utgifterna har varit lägre än beräknat för de elminskande åtgärderna under både 1999 och 2000. Det kan dock helt förklaras av att regeringen beslutade att flera av åtgärderna skulle upphöra i april 1999. Beslutet kom som ett resultat av att de utvärderingar som gjorts visat att stöden inte skulle leda till en minskad elanvändning om 1,5 TWh vid utgången av 2002, vilket var målet enligt 1997 års energipolitiska proposition.

Vissa av de elminskande åtgärderna har nu reviderats och de nya reglerna har trätt i kraft den 1 juni 2001. Regeringen bedömer att dessa åtgärder ökar möjligheten att nå målet.

Vidare bedömer regeringen att det även på längre sikt kommer att finnas behov av åtgärder som syftar till att främja sådana uppvärmningsformer som fjärrvärme samt individuell uppvärmning, som innebär lägre påverkan på miljön. Det finns dock ett behov av att utveckla de åtgärder som genomförs så att de blir bättre anpassade till hur marknaden fungerar.

Investeringsstödet till solvärme har bidragit till att öka intresset för uppvärmningsformen. Regeringen konstaterar att kostnaderna för solvärmeanläggningar sjunkit. Det nuvarande investeringsstödet har dock varit i kraft under allt för kort tid för att några säkra slutsatser skall kunna dras om stödets inverkan på kostnadsutvecklingen, och marknadsvolymerna är fortfarande små.

Regeringen bedömer att ett fortsatt investeringsstöd kan bidra till att ge företagen möjligheter till fortsatt utveckling och fortsatt gynnsam prisutveckling genom en ökande efterfrågan. Regeringen avser att på basis av Energimyndighetens särskilda redovisning av erfarenheterna från stödet, som lämnades i juni 2001, återkomma om anslaget storlek för 2001 och 2002.

Regeringen konstaterar vidare med tillfredsställelse att de produktionsmål som har ställts upp för vindkraften och den biobränsleddade kraftvärmens beräknas nås. Måluppfyllelsen verkar dock inte lika god för den miljövänliga, småskaliga vattenkraften.

Regeringen konstaterar samtidigt att intresset för investeringsbidrag för vindkraften är mycket stort. Regeringen gör dock bedömningen att den aktuella stödnivån är hög. Regeringen föreslår därför att vissa förändringar av bl.a. finansieringen av stödet till förnybar elproduktion för 2002. Förslagen framgår under avsnitt 8.1.3.

Vidare anser regeringen att en fortsatt utbyggnad av den förnybara energiproduktionen i Sverige skall grundas på att de statliga stimulansåtgärderna är generella och marknadsorienterade. För att främja förnybar elproduktion arbetar regeringen med att utforma ett nytt system baserat på gröna certifikat (dir. 2000:56). Systemet beräknas träda i kraft den 1 januari 2003. Det syftar till att skapa långsiktigt stabila villkor oberoende av det statsfinansiella läget. Vidare är motivet att införa ett mer marknadsanpassat stödsystem som leder till kostnadseffektivitet, teknikutveckling och möjligheter till en internationell harmonisering. En viktig del av arbetet för utredningen om elcertifikat är att undersöka och klargöra eventuella behov av komplement till certifikatsystemet under en övergångsperiod, t.ex. stöd med samma funktion som ett investeringsstöd.

Regeringen bedömer att åtgärderna för effektivare energianvändning har varit verkningsfulla. Den uppföljning som har skett visar att vissa av åtgärderna har påverkat marknaden, t.ex. genom att mer energieffektiva produkter har fått en

större spridning samt att mer effektiva produkter tagits fram.

Regeringen kan konstatera att resursutnyttjandet inom teknikupphandling av energieffektiv har varit låg. Under 2001 har inga beslut om nya bidrag till teknikupphandling fattats. En intern utredning vid Energimyndigheten har sett över tillämpningen av förordningen (1999:344) om statligt bidrag till teknikupphandling av energieffektiv teknik och ny energiteknik och lämnat ett förslag i augusti 2001. Förslaget kommer att behandlas av arbetsgruppen för en rationell energianvändning.

Regeringen gör bedömningen att det kommer att finnas behov av vissa statliga insatser för att främja en effektivare energianvändning även efter 2002, då de energipolitiska åtgärderna på kort sikt upphör. Syftet är att åtgärderna skall stödja den positiva utveckling som sker på marknaden. Regeringen har därför tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att föreslå åtgärder för att främja en mer rationell användning av energi. Arbetsgruppen skall lämna sin rapport den 31 oktober 2001. Regeringen avser att återkomma med förslag inom detta område i en energipolitisk proposition våren 2002. Avsikten är förslagen skall omfatta såväl effektiv energianvändning som ett främjande av miljöanpassad uppvärmning.

Regeringen har även givit Energimyndigheten, i samråd med Konsumentverket och med företrädare för branschen, i uppdrag att närmare utreda förutsättningarna för att införa debitering efter faktisk elförbrukning i kombination med tätare mätaravläsningar i september 2000 (dnr N1999/9887/ESB). Motivet för utredningen är bland annat att kunna effektivisera elanvändningen. Uppdraget skall delredovisas den 1 oktober 2001 och slutredovisas den 1 juni 2002.

Regeringens bedömning av om villkoren är uppfyllda för avställning av den andra reaktorn i Barsebäck kommer att redovisas i en särskild skrivelse, som överlämnas inom kort till riksdagen.

Ett långsiktigt uthålligt energisystem

En viktig förutsättning för omställningen till ett hållbart energisystem är att kunskap och kompetens byggs upp och görs tillgänglig för innovationssystemets aktörer. Arbetet med att på en sådan grund få fram ny teknik för nya energisystem och samtidigt uppnå bred acceptans för den

nya tekniken är en tidskrävande process. Genombrott nås inte i stora steg i ett kort perspektiv utan snarare i långsiktig följd av små successiva steg.

Mot bakgrund av den samlade redovisningen gör regeringen bedömningen att verksamheten har goda förutsättningar att uppnå de formulerade målen.

Insatserna riktas mot prioriterade områden som är av intresse för svenskt näringsliv och för det svenska energisystemet på basis av en samlad analys. Verksamheten synes väl avpassad för att öka kunskapen om de vetenskapliga grunderna samt för att främja utvecklingen av ny energiteknik och bidra till ökad användning av renare och effektivare energiteknik. Verksamheten bidrar också till att bygga upp vetenskaplig och teknisk kompetens inom universiteten, högskolorna och i näringslivet genom bl.a. forskarutbildning och genom att främja samverkan mellan högskolan och näringslivet.

Mot bakgrund av genomförda oberoende utvärderingar av stödet till forskning, utveckling och demonstration med avseende på kvalitet och relevans gör regeringen bedömningen att forskningens inomvetenskapliga kvalitet och insatsernas relevans är tillfredsställande.

De metoder som Energimyndigheten utvecklat för att prognostisera teknisk och kommersiell mognad inom sexton olika utvecklingsområden, samt för att redovisa och följa upp åtgärderna inom det långsiktiga programmet, lägger enligt regeringens bedömning grunden för en objektiv prioritering mellan olika typer av åtgärder och områden i linje med den av Energimyndigheten utarbetade långsiktiga strategin.

Mot denna bakgrund bedömer regeringen att verksamheten har goda förutsättningar att bedrivas ändamålsenligt.

Energipolitiskt motiverade internationella klimatåtgärder

Regeringen kan konstatera att genomförandet av de energipolitiskt motiverade internationella klimatåtgärderna har påverkats av den oklarhet som finns kring regelverket för projektredovisning samt för beräkningen och tillgodoräkandet av åstadkomna utsläppsminskningar. Takten har även påverkats av behovet av avtal för att kunna tillgodoräkna sig utsläppsminskningarna. Därtill saknas administrativa resurser i mottagarländerna att kunna genomföra projek-

ten i önskvärd takt. Samtidigt vill regeringen lyfta fram betydelsen av insatserna eftersom de samhällsekonomiska kostnaderna för att genomföra motsvarande utsläppsminskningar i Sverige torde i flertalet fall vara mångdubbelt högre.

De internationella klimatförhandlingarna har resulterat i en uppgörelse i Bonn i juli 2001, som begränsar de grundläggande osäkerheterna kring förutsättningarna och villkoren för de internationella klimatåtgärderna och för Kyotoprotokollets mekanismer. Ett betydande arbete med ytterligare preciseringar återstår, vilket avses redovisas i en kommande klimatproposition hösten 2001. Det är viktigt att formerna för internationellt samarbete blir pålitliga och effektiva för att genomföra utsläppsbegränsande åtgärder och överföra utsläppsrätter. Därigenom kan åtgärderna bli kostnadseffektiva och de långtgående utsläppsbegränsningarna bli möjliga. Åtgärderna är på längre sikt nödvändiga för att klimatkonventionens mål skall kunna nås liksom för att Sveriges ansvar inom ramen för EU:s gemensamma åtagande skall förenas med en politik som tillgodoser de energipolitiska målen.

De prognoser och förslag till åtgärder som regeringen har presenterat i betänkandena *Förslag till svensk klimatstrategi* (SOU 2000:23) och *Utredningen om möjligheterna att utnyttja Kyotoprotokollets flexibla mekanismer i Sverige* (SOU 2000:45) har pekat på behovet av ytterligare förberedelser. Utredningarna har även betonat vik-

ten av att Sverige driver på i denna fråga. Regeringen har därför beslutat tillkalla en delegation med sådan uppgift i juli 2001. Delegationen kommer att lämna förslag den 31 december 2002 och avsluta sitt arbete vid utgången av 2004.

Energimyndigheten bör ytterligare stärka metodiken för att dessa åtgärder blir kostnadseffektiva och ger additionalitet. Energimyndigheten har nu i uppdrag att studera förutsättningar för projekt inom ramen för Kyotoprotokollets s.k. mekanism för en ren utveckling inom ramen för det befintliga anslaget för energipolitiskt motiverade internationella insatser.

Regeringen bedömer att arbetet enligt Kyotoprotokollets s.k. flexibla mekanismer bör stärkas. Energimyndigheten skall aktivt förbereda och bearbeta förslag till nya projekt som underlag för att ingå bilaterala avtal för klimatprojekt och genomföra dessa projekt.

I detta samarbete är vidare den allmänpolitiska utvecklingen i mottagarländerna, främst i Ryssland, och den institutionella kapaciteten, särskilt i dessa länder, avgörande för möjligheterna att genomföra hållbara och effektiva projekt och avtal om kreditering. Utvecklingen av utsläppshandel inom EU och det initiativ som tagits av Östersjöstaterna har en stor betydelse i detta sammanhang, där de nordiska länderna har en pådrivande roll i strävandena att lämna förslag om att göra Östersjöområdet till försöksområde för flexibla mekanismer.

8 Förslag

8.1 Budgetförslag

8.1.1 35:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader

Tabell 8.1 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2000	Utfall	134 855 ¹	Anslags- sparande	4 981
2001	Anslag	128 407 ²	Utgifts- prognos	131 000
2002	Förslag	127 712		
2003	Beräknat	130 811 ³		
2004	Beräkna	133 337 ⁴		

¹ Varav 12,3 miljoner kronor utgjorde utgifter under det äldre anslaget A2 *Kostnader för bildandet av en ny energimyndighet* (1998)

² Varav 8,2 miljoner kronor på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2002.

³ Motsvarar 127 712 tkr i 2002 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 127 712 tkr i 2002 års prisnivå.

Anslaget är avsett för att finansiera Energimyndighetens förvaltningskostnader. I dessa kostnader ingår även nämyndighetens verksamhet. Myndighetens beredskapsverksamhet redovisas under utgiftsområde 6 Totalförsvaret.

Förvaltningskostnaderna uppgick till 135 miljoner kronor för 2000, vilket var 12 miljoner kronor lägre än 1999. Uppbyggnadskostnaderna för utlokaliseringen av myndigheten, vilken skedde under 1998, har successivt minskat sedan dess. I övrigt hade verksamheten samma omfattning som tidigare under 2000. Därtill kom ytterligare utgifter om knappa åtta miljoner kronor för höjda löneskatter, dvs. för preliminära och slutliga premier för avtalsenliga försäkringar, under 2000. Energimyndigheten kompenseras med 4,9 miljoner kronor för detta ändamål i tilläggsbudget i samband med 2000 års ekonomiska vårproposition (prop. 1999/2000:100, bet. 1999/2000:FiU27, rskr. 1999/2000:262). Myn-

digheten beräknar att förvaltningskostnaderna kommer att uppgå till 131 miljoner kronor under 2001.

Därtill finansierar Energimyndigheten sina kostnader för uppföljning och utvärdering av de energipolitiska programmen genom de s.k. programanknutna kostnaderna, som belastar anslagen för de olika åtgärderna inom det energipolitiska programmet. De kraftigaste ökningarna av de programanknutna kostnaderna utgörs av dels den internationella verksamheten, dels uppdraget om långsiktiga avtal inom industrin (se avsnitt 4.6.1) de senaste åren. Prognosen för dessa programanknutna kostnader uppgår till drygt 30 miljoner kronor för 2001.

Förutom de nedan kostnaderna tillkommer de programanknutna kostnaderna som avser Delegationen för el- och värmeförsörjning i Sydsverige. Dessa kostnader har successivt ökat under åren och prognosen för dessa uppgår till 20 miljoner kronor för 2001.

Tabell 8.2 Utvecklingen av de samlade förvaltningskostnaderna

Miljoner kronor

Anslag	Utfall 1998	Utfall 1999	Utfall 2000	Prognos 2001
Förvaltningsanslag (35:1/A2)	145	147	135	131
Programanknutna kostnader	31	53	61	80
Summa	175	200	196	211

Belastningen på förvaltningsanslagen, varav det äldre anslaget A2 *Kostnader för bildandet av en ny energimyndighet* förbrukades under 2000, har minskat med åren medan de programanknutna kostnaderna har ökat. Totalt sett har förvaltningskostnaderna ökat.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Energimyndigheten tar in offentligrättsliga avgifter i form av expeditions- och ansökningsavgifterna, som avser kostnader för handläggning av ansökningar dels om rörledningskoncessioner, dels om inkopplingsavgift för allmänna värmesystem. Myndigheten disponerar inte dessa avgifter. Däremot disponerar myndigheten sin offentligrättsliga avgift enligt förordningen (2000:672) om naturgasavgift, liksom sina intäkter för analysverksamheten.

Tabell 8.3 Offentligrättslig verksamhet

Tusentals kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2000	94	95	700	-605
Prognos 2001	0	2 900	2 550	350
Prognos 2002	0	2 700	2 700	0

Tabell 8.4 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkter – kostnader)
Utfall 2000	0	0	0
Utfall 2001	0	0	0
Budget 2002	300	300	0

Tillsynen enligt förordningen (2000:672) om naturgaslagen påbörjades under 2000 och verksamheten är ännu under uppbyggnad.

Regeringens överväganden

Regeringen bedömer att Energimyndigheten har förvalt sin verksamhet på ett kostnadseffektivt sätt. Regeringen konstaterar att omfattningen av de programanknutna kostnaderna har ökat sedan myndigheten bildades 1998. Regeringen bedömer dock att denna kostnadsutveckling kan vara rimlig med tanke på att utgifterna för verksamheten procentuellt har ökat i samma omfattning under perioden. Regeringen avser vidare att återkomma till riksdagen i fråga om myndighetens framtida uppgifter och resurser i samband med att eventuella nya åtgärder presenteras i en energipolitisk proposition våren 2002.

Regeringen föreslår att 2 500 000 kronor per år förs till anslaget under åren 2002 – 2004 för att Energimyndigheten skall kunna arbeta med mil-

jömålet *Frisk luft*, vilket föreslås i regeringens proposition *Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier* (prop. 2000/01:130). Därtill föreslår regeringen att 2 836 000 kronor förs till anslaget under åren 2002 – 2004 som kompensation för ökade kostnader för avtalsenliga premier. Förslagen lämnas även i tilläggsbudget i samband med 2002 års budgetproposition.

Kostnaderna för arbetet med miljömålet finansieras genom att 2,5 miljoner kronor förs över från anslaget 34:3 *Åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden* under utgiftsområde 20 *Allmän miljö- och naturvård*. För anslaget beräknas 127 miljoner kronor för 2002, 131 miljoner kronor för 2003 och 133 miljoner kronor för 2004.

Tabell 8.5 Härledning av nivån för 2002 – 2004

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001	128 407	128 407	128 407
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning	2 141	5 240	7 766
Överföring andra anslag m.m. ¹	-2 836	-2 836	-2 836
Summa förändring	-695	2 404	4 930
Förslag/beräknat anslag	127 712	130 811	133 337

¹ Slutjustering med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna. En närmare beskrivning finns i tilläggsbudgeten i samband med budgetpropositionen, avsnitt 9.2.

8.1.2 35:2 Bidrag för att minska elanvändning

Tabell 8.6 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2000	116 839		253 209
2001	Anslag	325 000	221 300
2002	Förslag	251 000	
2003	Beräknat	0	
2004	Beräknat	0	

Anslaget avser främst bidrag till investeringar i konvertering av elvärme till fjärrvärme eller enskild uppvärmning. Inom anslaget finns även ett stöd till investering i solvärme samt ett stöd till utbyggnad av fjärrvärmenätet.

Utfallet för 2000 överensstämmer i stort med anslagna resurser. Det kraftiga anslagssparandet

har uppkommit genom att de ursprungliga åtgärderna för att minska elanvändningen stoppades den 20 april 1999 för revidering av utformningen. Prognosen för 2001 är lägre än anslaget belopp för året då reviderade förordningar för konvertering till fjärrvärme eller enskild uppvärmning trädde i kraft först den 1 juni 2001. Intresset för de nya investeringsstöden rapporteras dock vara stort.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslagsbeloppet uppgår till 251 miljoner kronor för 2002. Det föreslagna anslagsbeloppet har minskats med fyra miljoner kronor jämfört med förslaget i 2001 års budgetproposition för att kunna förlänga programmet för provning, certifiering m.m. under anslaget 35:4 *Åtgärder för effektivare energianvändning*.

Tabell 8.7 Härledning av nivån 2002 – 2004

Tusental kronor

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001	325 000	325 000	325 000
Förändring till följd av:			
Beslut	-70 000	-325 000	-325 000
Överföring till anslaget 35:4	-4 000		
Summa förändring	-74 000	-325 000	-325 000
Förslag/beräknat anslag	251 000	0	0

8.1.3 35:3 Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor

Tabell 8.8 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags-sparande	Utgifter-prognos
2000	Utfall	175 875		147 308
2001	Anslag	305 000		291 000
2002	Förslag	168 000		
2003	Beräknat	0		
2004	Beräknat	0		

Anslaget avser bidrag till investeringar i biobränslebaserad kraftvärme, vindkraftverk och småskalig vattenkraft samt för utveckling och provning av ett upphandlingsförfarande för ny teknik för elproduktion med förnybara energislag.

Utgifterna för 2000 var 81 miljoner högre än anslagna resurser för budgetåret. De stora utbetalningarna beror på den höga efterfrågan på investeringsstöd till dels biobränslebaserad kraftvärme, dels vindkraftverk under de senaste åren. Prognosen för 2001 motsvarar i stort det anslagna beloppet för budgetåret. Den avspeglar att intresset för investeringsstöd till vindkraften är fortsatt högt. Samtliga avsatta resurser till och med 2001 är intecknade, liksom de resurser för 2002 som Energimyndigheten har ett bemyndigande att besluta om. Resurserna avsatta för investeringsstöd för biobränslebaserad kraftvärme för perioden 1998 – 2002 beslutades redan under 1999.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslagsbeloppet uppgår till 168 miljoner kronor för 2002.

Regeringens förslag: Den ekonomiska planeringsram som regeringen föreslog i samband med 1997 års energipolitiska beslut (prop. 1996/97:84, bet. 1996/97:NU12, rskr. 1996/97:272) ändras genom att den föreskrivna uppdelningen av de ekonomiska resurserna mellan stöd till vindkraftverk och småskaliga vattenkraftverk upphör att gälla.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen bedömer att en sammanslagning av de ekonomiska resurserna för stöd till vindkraftverk och småskaliga vattenkraftverk frigör 45 miljoner kronor under anslaget. Resurserna kan, om behov föreligger, användas till investeringar i vindkraft under 2002.

Regeringen har även beräknat att 30 miljoner kronor av de resurser som har avsatts för upphandling av ny elproduktionsteknik i 1997 års energipolitiska program inte kommer att ha förbrukats vid utgången av 2002, då programmet upphör. För att ytterligare öka det ekonomiska utrymmet för stöd till investeringar i vindkraft avser regeringen att tillåta att även dessa resurser får användas för investeringsbidrag till vindkraftverk och småskalig vattenkraft under 2002. Sammantaget innebär det att regeringen räknar med att disponera om 75 miljoner kronor inom

anslaget, som kan gynna utbyggnaden av främst vindkraft under 2002.

Regeringens förslag: Från och med den 1 januari 2002 skall bidraget till investeringar i vindkraftverk och småskaliga vattenkraftverk uppgå till 10 procent av investeringskostnaden.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att den nuvarande 15 procentiga bidragsnivån kan sänkas utan att intresset för investeringar i vindkraft och småskalig vattenkraft minskar. Bidrag för vindkraft och småskalig vattenkraft bör reduceras till 10 procent av investeringskostnaden för de ansökningar som beviljas efter den 1 januari 2002. Efterfrågan på vindkraft är fortsatt hög. Dessutom är vindkraften kraftigt överkompenserad i förhållande till de övriga kraftslag under anslaget (se avsnitt 7.5.1). Den föreslagna sänkningen av investeringsstödet, tillsammans med den nyss föreslagna omdisponeringen under anslaget, innebär att det skapas ett utrymme för uppskattningsvis ytterligare 180 GWh förnybar elproduktion från vindkraft och småskalig vattenkraft.

Tabell 8.9 Härledning av nivån 2002 – 2004

Tusental kronor

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001	305 000	305 000	305 000
Förändring till följd av:			
Beslut	-137 000	-305 000	-305 000
Förslag/beräknat anslag	168 000	0	0

8.1.4 35:4 Åtgärder för effektivare energianvändning

Tabell 8.10 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2000	62 677	31 840	
2001	Anslag 119 000		76 000
2002	Förslag 115 000		
2003	Beräknat 0		
2004	Beräknat 0		

Anslaget avser bidrag för informations- och utbildningsinsatser för energianvändning och energieffektivisering, liksom för teknikupphand-

ling för att utveckla och introducera energieffektiv teknik på marknaden. Vidare får anslaget användas för utveckling för metoder för provning m.m. av energikrävande produkter och system, liksom för bidrag till kommunal energirådgivning.

Utfallet för 2000 överensstämde i stort med anslagna resurser. Prognosen för 2001 är lägre än anvisat belopp därför att intresset är lågt för de åtgärder som ryms i förordningen (1999:344) om statligt bidrag till teknikupphandling av energiteknik och ny energiteknik.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslagsbeloppet uppgår till 115 miljoner kronor för 2002. De fyra miljoner kronor som föreslås föras över från anslaget 35:2 under 2002 är avsedda för att förlänga den nuvarande verksamheten för att förmedla kunskap, pröva, testa och märka energikrävande produkter och system. Förlängningen av verksamheten, som annars upphör vid halvårsskiftet 2002, föreslås fortgå till och med slutet av samma år.

Tabell 8.11 Härledning av nivån 2002 – 2004

Tusental kronor

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001	119 000	119 000	119 000
Förändring till följd av:			
Beslut	-8 000	-119 000	-119 000
Överföring till anslaget 35:2	4 000	-	-
Summa förändring	-4 000	-119 000	-119 000
Förslag/beräknat anslag	115 000	0	0

8.1.5 35:5 Energiforskning

Tabell 8.12 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2000	370 761	443 452	
2001	Anslag 431 112		486 601
2002	Förslag 466 343		
2003	Beräknat 432 119 ¹		
2004	Beräknat 441 209 ²		

¹ Motsvarar 422 343 tkr i 2002 års prisnivå.

² Motsvarar 422 343 tkr i 2002 års prisnivå.

Anslaget används för att finansiera forsknings- och utvecklingsinsatser på energiområdet.

Utfallet för 2000 var 31 miljoner kronor lägre än de resurser som anslogs för budgetåret. Det beror främst på de utgiftsbegränsningar som sattes för anslaget. Även det omfattande anslags-sparandet beror till stor del på de utgiftsbegränsningar som fanns under anslaget 1999 och 2000. En stor del av anslagssparandet är samtidigt uppbundet av redan fattade beslut. Prognosen för 2001 är ett utslag av att verksamheten succesivt har ökat.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslagsbeloppet uppgår till 466 miljoner kronor för 2002, 432 miljoner kronor för 2003 och 441 miljoner kronor för

2004. Regeringen föreslår även att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 827 miljoner kronor för åren 2003 – 2006.

Tabell 8.13 Härledning av nivån 2002-2004

Tusental kronor

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001	431 112	431 112	431 112
Förändring till följd av:			
Beslut	21 604	-22 396	-22 396
Pris- och löneomräkning	13 627	23 403	32 493
Summa förändring	35 231	1 007	10 097
Förslag/beräknat anslag	466 343	432 119	441 209

Tabell 8.14 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	2000 utfall	2001 prognos	2002 beräknat	2003 beräknat	2004 beräknat	2005 beräknat	2006 beräknat
Utestående åtaganden vid årets början	358 683	496 688	484 088	417 888	304 588	59 388	54 388
Nya förpliktelser under 2002	484 200	459 000	406 800	349 500	308 800	65 000	0
Infriade förpliktelser 2002 ¹	346 194	471 600	472 900	477 800	469 000	70 000	0
Utestående förpliktelser vid slutet av 2002	496 688	484 088	417 888	291 588	144 388	54 388	54 388
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam				827 000			

¹ Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

8.1.6 35:6 Energiteknikstöd

Tabell 8.15 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2000	Utfall	115 272	Anslags- sparande	392 194
2001	Anslag	130 000	Utgifts- prognos	250 000
2002	Förslag	130 000		
2003	Beräknat	130 000		
2004	Beräknat	130 000		

Anslaget används för att främja utvecklingen av ny energiteknik genom stöd till forskning och utveckling inom enskilda projekt eller program.

Utfallet för 2000 var 15 miljoner kronor lägre än anslaget belopp för budgetåret. Den främsta orsaken är att utbetalningarna inom samverkansprogrammet för utveckling av mer miljöan-

passade fordon inte skett så tidigt som planerat. Det kraftiga anslagssparandet beror till stor del på de utgiftsbegränsningar som fanns under 1999 och 2000. En stor del av anslagssparandet är samtidigt uppbundet av beslutade, men ännu inte utbetalda belopp. Prognoserna för 2001 tyder dock på att verksamheten har ökat kraftigt.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslagsbeloppet uppgår till 130 miljoner kronor för 2002, 2003 respektive 2004. Regeringen föreslår även att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 385 miljoner kronor för åren 2003 – 2006.

Tabell 8.16 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	2000 utfall	2001 prognos	2002 beräknat	2003 beräknat	2004 beräknat	2005 beräknat	2006 beräknat
Utestående åtaganden vid årets början	317 914	395 562	370 562	230 562	160 562	90 562	50 562
Nya förpliktelser under 2002	192 744	234 800	105 000	100 000	55 000	20 000	0
Infriade förpliktelser 2001 ¹	115 096	259 800	245 000	170 000	125 000	60 000	50 562
Utestående förpliktelser vid årets slutet av 2002	395 562	370 562	230 562	160 562	90 562	50 562	0
Erhållen/föreslagen bemyndiganden				385 000			

¹ Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

8.1.7 35:7 Introduktion av ny energiteknik

Tabell 8.17 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2000	Utfall	46 758	Anslags-sparande	449 549
2001	Anslag	230 000	Utgifts-prognos	115 000
2002	Förslag	230 000		
2003	Beräknat	230 000		
2004	Beräknat	230 000		

Anslaget avser bidrag för att främja utvecklingen av teknik som baserar sig på förnybara energislag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskaleanläggningar. Anslaget är även avsett för svenskt och internationellt forsknings- och utvecklingssamarbete.

Utfallet för 2000 var 183 miljoner kronor lägre än anslagna resurser för budgetåret. Därtill finns ett stort ackumulerat anslagssparande. Det hittills låga utfallet beror till stor del på de långa tider som krävs för att initiera projekt av den karaktär som stöds inom ramen för anslaget.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslagsbeloppet uppgår till 230 miljoner kronor för 2002, 2003 respektive 2004. Regeringen föreslår även att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 530 miljoner kronor för åren 2003 – 2006.

Tabell 8.18 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	2000 utfall	2001 prognos	2002 beräknat	2003 beräknat	2004 beräknat	2005 beräknat	2006 beräknat
Utestående åtaganden vid årets början	341 583	422 383	482 383	512 383	462 383	412 383	302 383
Nya förpliktelser under 2002	127 558	180 000	180 000	180 000	180 000	120 000	
Infriade förpliktelser 2001 ¹	46 758	120 000	150 000	230 000	230 000	230 000	170 000
Utestående förpliktelser vid slutet av 2002	422 383	482 383	512 383	462 383	412 383	302 383	132 383
Erhållen/föreslagen bemyndiganden				530 000			

¹ Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

8.1.8 35:8 Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser

Tabell 8.19 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2000	Utfall	18 841	Anslags- sparande	104 108
2001	Anslag	50 000	Utgifts- prognos	37 878
2002	Förslag	50 000		
2003	Beräknat	50 000		
2004	Beräknat	50 000		

Anslaget avser insatser för att förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla metoder för s.k. genomförande och överlåtbara utsläppsrätter inom klimatområdet.

Utfallet för 2000 var 31 miljoner kronor lägre än anslagna resurser för budgetåret. Det begränsade utfallet, liksom det betydande anslagsspa-

randet, beror främst på att förhandlingsprocessen för att formalisera regler riktlinjer, villkor och avtal för att beräkna och kreditera utsläppsminskningar har försvårat och fördröjt investeringsprojekten. Klimatöverenskommelsen i Bonn i somras undanröjde delvis osäkerheten om regelverket, men utfallet kan komma att bli lägre än anslaget belopp för 2001.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslagsbeloppet uppgår till 50 miljoner kronor för 2002, 2003 respektive 2004. Regeringen föreslår även att bemyndigandet om ekonomiska åtaganden under anslaget får uppgå till 60 miljoner kronor för åren 2003-2005.

Tabell 8.20 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	2000 utfall	2001 prognos	2002 beräknat	2003 beräknat	2004 beräknat	2005 beräknat	2006 beräknat
Utestående åtaganden vid årets början	32 379	38 007	43 007	48 007	48 007	43 007	43 007
Nya förpliktelser under 2002	14 346	25 000	35 000	40 000	40 000	45 000	
Infriade förpliktelser 2001 ¹		20 000	30 000	40 000	45 000	45 000	43 007
Utestående förpliktelser vid slutet av 2002	38 007	43 007	48 007	48 007	43 007	43 007	0
Erhållen/föreslagen bemyndiganden				60 000			

¹ Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

8.1.9 35:9 Skydd för småskalig elproduktion

Tabell 8.21 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2000	Utfall	172 720		77 280
2001	Anslag	210 000	Utgifts-prognos	250 000
2002	Förslag	210 000		
2003	Beräknat	0		
2004	Beräknat	0		

Anslaget disponeras av Energimyndigheten och avser stöd till småskalig elproduktion. Stödet utbetalas med 9 öre per kWh el som produceras i elproduktionsanläggningar med en effekt om högst 1 500 kW.

Utgifterna för 2000 var 77 miljoner kronor lägre än anslagna resurser för budgetåret. Det lägre utfallet beror på att utbetalningarna sker ett kvartal efter det att kraften producerats. Prognosen för 2001 är ett utslag av att elproduktionen från vindkraft beräknas öka genom att nya anläggningar tas i drift.

Regeringen vill betona att de avsatta och beräknade resurserna för skyddet är knappa. Prognoserna för både 2001 och 2002 överstiger de resurser som har anslagits respektive föreslås anslås. Regeringen avser att återkomma i denna fråga i den energipolitiska proposition som regeringen planerar till våren 2002. Regeringen föreslår därför att anslagsbeloppet oförändrat uppgår till 210 miljoner kronor för 2002.

Tabell 8.22 Härledning av nivån 2002 – 2004

Tusental kronor

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001	210 000	210 000	210 000
Förändring till följd av:			
Beslut	-	-210 000	-210 000
Förslag/beräknat anslag	210 000	0	0

8.1.10 35:10 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av en reaktor vid Barsebäcksverket

Tabell 8.23 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2000	Utfall	438 824		- 8 824
2001	Anslag	337 000	Utgifts-prognos	354 745
2002	Förslag	384 000		
2003	Beräknat	342 443 ¹		
2004	Beräknat	312 492 ²		

¹ Motsvarar 335 000 tkr i 2002 års prisnivå.

² Motsvarar 299 000 tkr i 2002 års prisnivå.

Anslaget infördes den 1 juli 2000. Det skall täcka statens åtaganden om ersättning av vissa merkostnader som uppstår till följd av att driften av att den första reaktorn i Barsebäcksverken har upphört enligt det avtal som träffats mellan staten, Sydkraft AB och Vattenfall AB. Avtalet framgår av regeringens propositionen Godkännande av avtal om ersättning i samband med stängning av Barsebäcksverket, m.m. (prop. 1999/2000:63). Ersättningen skall täcka merkostnader för dels avställnings- och servicedrift av den första reaktorn i Barsebäcksverken, dels singeldrift av den andra reaktorn i Barsebäcksverken, och kan lämnas längst t.o.m. 2017.

Utgifterna för 2000 översteg det anslagna beloppet med nio miljoner kronor. Detta beror på att anslaget har räknats upp felaktigt, vilket har justerats i samband med den ekonomiska vårpropositionen 2001 (prop. 2000/01:100, s. 130). Prognosen för 2001 tyder på ett ytterligare överskridande. Anslagskrediten beräknas komma att utnyttjas med cirka 23 miljoner kronor under 2001, vilket ryms inom anslagskrediten.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår, i enlighet med de förslag som lämnats i samband med den ekonomiska vårpropositionen för 2001, att anslagsbeloppet uppgår till 384 miljoner kronor för 2002, 342 miljoner kronor för 2003 och 312 miljoner kronor för 2004.

Tabell 8.24 Härledning av nivån 2002 – 2004

Tusental kronor

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001	337 000	337 000	337 000
Förändring till följd av:			
Beslut	37 000	-12 000	-48 000
Pris- och löneomräkning	10 000	17 443	23 492
Summa förändringar	47 000	5 443	-24 508
Förslag/beräknat anslag	384 000	342 443	312 492

Äldre anslaget B 9 Åtgärder för el- och värmeförsörjning i Sydsverige

Anslaget B 9 *Åtgärder för el- och värmeförsörjning i Sydsverige* avser åtgärder som stärker el- och värmeförsörjningen i området. Anslaget fördes senast upp på statsbudgeten 1999.

Utfallet blev 63 miljoner kronor för 2000, vilket kan jämföras med den prognos om 250 miljoner kronor som lämnades vid ingången av budgetåret. Anslagssparandet uppgick till 295 miljoner kronor vid utgången av 2000. Anledningen till att anslaget belopp ännu inte har förbrukats beror på att förordningen (1999:213) om statligt stöd till energiförsörjningen i Sydsverige inte trädde i kraft förrän ett och ett halvt år efter att anslaget inrättades 1998. Därtill har ett antal projekt och investeringar har blivit förse-nade. Vidare har anslaget haft utgiftsbegränsningar för 1999 och 2000. Prognosen för 2001 uppgår till 122 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning: Verksamheten vid Delegationen för Energianvändning i Sydsverige bör fortsätta och avsluta sin verksamhet under 2002. Energimyndigheten bör ha dispositionsrätten till anslaget under 2002 och 2003, för att kunna betala ut vissa kvarstående kostnader för 2002.

8.2 Förslag avseende Affärsverket svenska kraftnäts verksamhet

8.2.1 Investeringsplan

Svenska kraftnät har redovisat sin treårsplan inklusive investeringsplan på koncernnivå för perioden 2002 – 2004 till regeringen.

Svenska kraftnäts förslag till investeringsplan för affärsverkskoncernen för åren 2002 – 2004 omfattar åtgärder i stamnätet, inklusive utlandsförbindelserna och utrustning för telekommunikation. De planerade investeringarna under perioden beräknas till 1 870 miljoner kronor, varav 620 miljoner kronor avser 2002. Investeringarna i stamnätet avser dels åtgärder i befintliga anläggningar, s.k. reinvesteringar om 690 miljoner kronor, dels nyinvesteringar om 1 180 miljoner kronor. Av nyinvesteringarna avser 280 miljoner kronor investeringar i utrustning för telekommunikation.

Reinvesteringarna syftar till att dels behålla driftsäkerheten och överföringskapaciteten i elsystemen, dels uppfylla gällande säkerhetskrav i befintliga anläggningar. Avvecklingen av kärnkraftsblocken i Barsebäck innebär ett ökat behov av investeringar för att klara det större överföringsbehovet till södra Sverige, vilket bl.a. föranlett investeringar i ett nytt ställverk i Hemsjö (Blekinge). Under perioden avser Svenska kraftnät också investera i ytterligare kapacitetsförstärkningar i Sydsverige om cirka 200 miljoner. Kapacitetsförstärkningar görs även för att eliminera de överföringsbegränsningar som finns mot Norge och i överföringssnitten i Norrland.

Svenska kraftnät kommer i huvudsak att kunna finansiera investeringarna med egna medel under den kommande treårsperioden.

En sammanfattande investeringsplan för Svenska kraftnät ges i tabell 4.23 för budgetåren 2002 – 2004. Planen stämmer överens med Svenska kraftnäts hemställen till regeringen.

Tabell 8.25 Investeringsplan

Miljoner kronor

	Total kostnad	Anskaffat t.o.m. 2000	Prognos 2001	Budget 2002	Beräknat 2003	Beräknat 2004
Investeringar exkl. SwePol Link och optofiberbygg- naden	1 690	431	355	540	570	580
Optofiberutbyggnad	180	125	167	80	50	50
SwePol Link	0	442	50	-	-	-
Summa investeringar	1 870	998	572	620	620	630
Amortering av externa lån, affärsverket	0	1 500	-	-	-	-
Amortering av externa lån SwePol Link	390	43	480	130	130	130
Summa investeringar och amorteringar	2 260	2 541	1 052	750	750	760
Egen finansiering	2 063	1 435	507	669	687	707
Extern upplåning, affärs- verket	197	588	145	81	63	53
Extern upplåning, SwePol Link	0	456	50	-	-	-
Extern upplåning, övriga dotterbolag	0	62	0	0	0	0
Delägarlån SwePol Link	-	-	350	-	-	-
Summa finansiering	2 260	2 541	1 052	750	750	760

Svenska kraftnät hemställer i sin verksamhetsplan för treårsperioden 2002 – 2004 att regeringens godkänner den föreslagna investeringsplanen

Regeringens förslag: Den investeringsplan godkänns som Affärsverket svenska kraftnät har föreslagit för treårsperioden 2002 – 2004.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att den nu redovisade investeringsplanen för Svenska kraftnäts verksamhetsområde för treårsperioden 2002 – 2004 skall godkännas. Investeringsverksamheten inom Svenska kraftnät kan därför planeras med relativt god framförhållning. Regeringen är medveten om att tidsmässiga förskjutningar, som kan påverka investeringsnivåerna de enskilda åren, kan förekomma. Regeringen har inget att erinra mot de överväganden och förslag om verksamhetens mål och inriktning som presenteras i Svenska kraftnäts treårsplan. Avkastningskravet för affärsverkskoncernen är 7 procent på justerat eget kapital efter skatt. Som riktlinje för affärsverkskoncernen gäller krav på utdelning och skattemotsvarighet

på 65 procent av årets resultat. Justerat eget kapital skall vara lägst 38 procent av totalt kapital (soliditeten). Kostnadseffektiviteten bör vara minst lika hög som i jämförbara företag.

Avgiftsinkomster

Avgiftsinkomsterna för Svenska kraftnäts avgiftsfinansierade verksamhet prognostiseras för åren 2002 – 2004 i tabell 8.24.

Tabell 8.26 Avgiftsinkomster

2000	2001	2002	2003	2004
2 452	2 317	2 437	2 484	2 540

Beräknade inleveranser från affärsverk

Enligt Svenska kraftnäts verksamhetsplan för 2002 – 2004 framgår ett beräknat resultat på 467, 479 respektive 499 miljoner kronor vid ett avkastningskrav på 7 procent av justerat eget kapital. Aktuellt års utdelning levereras in nästkommande verksamhetsår. Det beräknade resultatet

samt utdelningen och skattemotsvarigheten från Svenska kraftnät under budgetåren 2002 – 2004 redovisas i tabell 4.25, givet prognosen för 2001, ett avkastningskrav på sju procent och ett utdelningskrav på 65 procent.

Tabell 8.27 Beräknade inleveranser

Miljoner kronor (löpande priser)

	Utfall 2000	Prognos 2001	Beräknat 2002	Beräknat 2003	Beräknat 2004
Årets resultat	763	466	467	479	499
Utdelning och skattemotsva- righet	496	303	304	311	324

¹ Inleverans nästföljande år

8.2.2 Finansiella befogenheter

Svenska kraftnät hemställer i sin verksamhetsplan för treårsperioden 2002 – 2004 om finansiella befogenheter. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner följande finansiella befogenheter för affärsverket.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2002 teckna borgen för lån och lämna kreditgarantier till bolag, i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier till ett sammanlagt belopp om högst 1 500 000 000 kronor. Regeringen bemyndigas att dels förvärva aktier i aktiebolag som verkar inom Affärsverket svenska kraftnäts verksamhetsområde, dels bilda aktiebolag som skall verka inom Affärsverket svenska kraftnäts verksamhetsområde till ett sammanlagt belopp om högst 150 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att för 2002 låta Affärsverket svenska kraftnät ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret till ett sammanlagt belopp om högst 1 500 000 000 kronor. Regeringen bemyndigas även att för 2002 dels låta Affärsverket svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret, dels besluta om förvärv och avyttring av aktier samt bildande av bolag, allt inom en ram av 110 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas för 2002 att ge Affärsverket svenska kraftnät rätten att lämna delägarlån och teckna borgen för lån som upptagits av bolag, i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier, till ett sammanlagt belopp om högst 130 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att teckna borgen för lån och lämna kreditgarantier till bolag där Svenska kraftnät förvaltar statens aktier. Bemyndigandet är avsett för större projekt, såsom för borgensåtaganden eller kreditgarantier för likströmlänken till Polen, vilken ägs av Svenska kraftnäts dotterbolag SwePol Link.

Regeringen föreslås även bemyndigas att besluta om förvärv av aktier eller bildande av bolag inom Svenska kraftnäts verksamhetsområde till ett sammanlagt belopp om högst 150 miljoner kronor.

Regeringen föreslås vidare att kunna låta Svenska kraftnät lämna delägarlån eller teckna borgen för lån till bolag där Svenska kraftnät förvaltar statens aktier. Vid utgången av 2002 får Svenska kraftnäts borgensåtaganden uppgå till ett belopp om högst 130 miljoner kronor. Full ersättning för statens risk i samband med borgensteckning eller långivning skall erhållas.

De höjda bemyndiganderamarna för förvärv av aktier samt lämnande av delägarlån eller tecknande av borgen skall användas för att stärka det egna kapitalet i den nordiska elbörsen Nord Pool ASA (Nord Pool). Nord Pool ägs till 50 procent vardera av Svenska kraftnät och norska Statnett. Nord Pool har hittills drivit sin verksamhet under så kallad omsättningskoncession enligt den norska ellagen. Ändringar har gjorts i norsk börslagstiftning och lag om handel med varuderivat. Ändringarna innebär att elbörsverksamheten kan drivas under börskoncession med regler och villkor som gäller för aktiebörser. Nord Pool har ansökt om börskoncession enligt den nya norska lagstiftningen. Ett villkor för att koncession som elbörs och clearinghus skall medges är att det egna kapitalet är tillräckligt stort i förhållande till verksamhetens omfattning. Ägarna behöver därför stärka det egna kapitalet i NordPool, vilket för Svenska kraftnäts del innebär 200 miljoner kronor, fördelat på aktieförvärv och delägarlån. De två ägarna bidrar med lika delar till Nord Pools finansiella situation.

Regeringen föreslås få låta Svenska kraftnät ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret till ett sammanlagt belopp om högst 1 500 miljoner kronor. Regeringen föreslår även att riksdagen bemyndigar regeringen att låta Svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret i enlighet med nu gällande ordning.

8.3 Övriga förslag

Ändringar av övergångsbestämmelser i ellagen

Regeringens förslag: Mängden uttagen el hos de elanvändare vars uttag rätteligen skall mätas och mängden inmatad el hos de producenter vars inmatning rätteligen skall mätas får, enligt nuvarande regler, schablonberäknas till utgången av 2001.

Regeringen föreslår att denna tid, såvitt avser producenter, utsträcks till utgången av 2002.

Skälen för regeringens förslag: Genom ändringar i ellagen (1997:857), vilka trädde i kraft den 1 november 1999, infördes nya regler om mätning av överförd el. Huvudregeln är att mängden överförd el och dess fördelning över tiden skall mätas. Mätningen sker, vad gäller uttagen el, i elanvändarens uttagpunkt och, vad gäller inmatad el, i producentens inmatningspunkt. Nätkoncessionshavaren, dvs. innehavaren av det aktuella elnätet har ansvaret för mätningen. För att kunna fullgöra denna skyldighet måste därför nätkoncessionshavaren installera en mätutrustning i relevanta mätpunkter.

Samtidigt med denna huvudregel infördes en undantagsregel, som i praktiken omfattar i stort sett alla elanvändare. Undantagsregeln innebär att mängden överförd el och dess fördelning över tiden inte behöver mätas i uttagpunkterna hos dessa elanvändare utan i stället får schablonberäknas på visst sätt.

Innebörden av huvudregeln är därför i praktiken att mätningen skall ske dels i inmatningspunkten hos samtliga producenter, dels i uttagpunkten hos de allra största elanvändarna, som utgör cirka en halv procent av samtliga elanvändare.

Innan dessa ändringar genomfördes hade regelverket om mätning av överförd el en annan utformning. Beträffande uttagpunkten hos de flesta elanvändare skedde mätningen på ett betydligt enklare sätt än enligt den nuvarande huvudregeln, vilket endast krävde en mycket enkel elmätare. Beträffande inmatningspunkten hos producenter sänkades uttryckliga bestämmelser om mätning. I inmatningspunkten hos alla större

producenter skedde dock mätningen i enlighet med den nuvarande huvudregeln. Däremot var det vanligt att mätningen i inmatningspunkter sätts med en enkel mätare hos små elproducenter skedde på ett förenklat

Genom de nämnda ändringarna i ellagen kom ett antal elanvändare och ett betydande antal små producenter, vilkas uttag respektive inmatning ditills mätts på ett förenklat sätt, att omfattas av den nya huvudregeln. Detta i sin tur medförde att berörda nätkoncessionshavare blev skyldiga att installera en avancerad och dyrbar mätutrustning i de berörda uttags- respektive inmatningspunkterna.

För att ge berörda nätkoncessionshavare en rimlig tid att genomföra dessa installationer föreskrevs i punkten 4 i övergångsbestämmelserna till ändringen i ellagen att uttagen respektive inmatningen hos dessa elkunder fick schablonberäknas enligt den nya undantagsregeln till utgången av 2001.

Vad gäller berörda elanvändare är denna övergångstid väl avvägd. Vad gäller berörda producenter vill dock regeringen göra följande överväganden.

I en rapport i mars 2000 om uppföljning av reformen med schablonberäkning påtalade Energimyndigheten att kostnaden för mätutrustning, dess installation i berörda inmatningspunkter samt drift och underhåll av utrustningen inte står i rimlig proportion till den energimängd som produceras i små produktionsanläggningar. I rapporten föreslog därför Energimyndigheten att sådana produktionsanläggningar skall undantas från den nya huvudregeln om mätning. Förslaget remitterades under hösten 2000.

Regeringen avser att, på grundval av energimyndighetens förslag, senare i höst förelägga riksdagen förslag till nya regler om mätning av inmatad el från små produktionsanläggningar. Dessa regler kommer inte att kunna träda i kraft före utgången av 2001. Därför bör respittiden för nätkoncessionshavare att installera mätutrustning i dessa inmatningspunkter förlängas med ett år.

Lagrådet

Det lagförslag som regeringen har utarbetat i ärendet är av så enkel beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Yttrande från Lagrådet har därför inte hämtats in.

